

LIETUVIŲ
LITERATŪROS
IR TAUTOSAKOS
INSTITUTAS

**III TARPTAUTINĖ MOKSLINĖ-PRAKTINĖ
KONFERENCIJA
III МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА
КОНФЕРЕНЦІЯ**

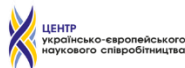
***UKRAINA IR LIETUVA:
ISTORIJS, KALBOS, KULTŪROS IR TURIZMO PARALELĖS***

***УКРАЇНА – ЛИТВА:
ІСТОРИЧНІ, МОВНО-КУЛЬТУРНІ
ТА ТУРИСТСЬКІ ПАРАЛЕЛІ***

**KONFERENCIJOS MEDŽIAGA
МАТЕРІАЛИ КОНФЕРЕНЦІЇ**

Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas
Vilnius, Lietuva
2024 m. rugpjūčio 5-6 d.

Інститут литовської літератури та фольклору
м. Вільнюс, Литва
5-6 серпня 2024 р.

Україна – Литва: історичні, мовно-культурні та туристські паралелі: матеріали III міжнародної науково-практичної конференції (Вільнюс, 5-6 серпня 2024 р.) / Упор. Корольов І., Трімоніте-Бікелене Ю., Винниченко І., Балзайте А. – Дрогобич, 2024. – 48 с.

Ukraina ir Lietuva: istorijos, kalbos, kultūros ir turizmo paralelės: III tarptautinės mokslinės-praktinės konferencijos medžiaga (Vilnius, 2024 m. rugpjūčio 5-6 d.) / Sudarė I. Koroliovas, J. Trimonytė-Bikeliene, I. Vynyčenko, A. Balzaitė. – Drohojyčas, 2024. 48 p.

Konferencija vyks gyvai ir nuotoliniu būdu

Конференція відбудеться наживо та в дистанційному режимі

Pirma diena (rugpjūčio 5 d.) / Перший день (5 серпня):

<https://us02web.zoom.us/j/81100291882?pwd=jS3CeE8fq9XUURdQTNzTYlhG9eHwb.1>

Konferencijos ID / Ідентифікатор конференції: 811 0029 1882

Prieigos kodas / Код доступу: 256010

Antra diena (rugpjūčio 6 d.) / Другий день (6 серпня):

<https://us02web.zoom.us/j/85766482136?pwd=HoevqNVMcjlwH8YveIGQkVUIneOJHh.1>

Konferencijos ID / Ідентифікатор конференції: 857 6648 2136

Prieigos kodas / Код доступу: 736797

Konferencijos reglamentas

Sveikinimo žodis – 3–10 min.

Pranešimas plenariniame posėdyje – 20 min.

Pranešimas sesijoje – 10 min.

Pasisakymas diskusijoje – 1–2 min.

Регламент конференції

Вітальне слово – 3–10 хв.

Виступ на пленарному засіданні – 20 хв.

Доповідь на секції – 10 хв.

Виступ під час дискусії – 1–2 хв.

Konferencijos mokslinis komitetas
Науковий комітет конференції

Pirmininkai / Голови:

Aušra MARTIŠIŪTĖ-LINARTIENĖ / Аушра МАРТИШЮТЄ-ЛІНАРТЄНЄ
Lietuvių literatūros ir tautosakos instituto direktorė, profesorė / Директор
Інституту литовської літератури та фольклору, професор

Volodymyr BUGROV / Володимир БУГРОВ
Kyjivo Taraso Ševčenkos nacionalinio universiteto rektorius, profesorius / Ректор
Київського національного університету імені Тараса Шевченка, професор

Nariai / Члени:

Jurga TRIMONYTĖ BIKELIENĖ / ЮРґА ТРИМОНІТЄ-БІКЄЛЄНЄ
Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, direktorės pavaduotoja, docentė /
Інститут литовської літератури та фольклору, заступник директора, доцент

Igoris KOROLIOVAS / Ігор КОРОЛЬОВ
Kyjivo Taraso Ševčenkos nacionalinio universiteto Edukacinis ir mokslinis
filologijos institutas, Baltistikos centro direktorius, profesorius / Навчально-науковий
інститут філології КНУ імені Тараса Шевченка, директор Центру балтистики,
професор

Jolanta ZABARSKAITĖ / Йоланта ЗАБАРСКАЙТЄ
Kazimiero Simonavičiaus universitetas, Lietuvos nacionalinė Martyno Mažvydo
biblioteka, profesorė / Університет Казімераса Сімонавічуса, Литовська
національна бібліотека імені Мартінаса Мажвідаса, професор

Olena ROMANENKO / Олена РОМАНЕНКО
Kyjivo Taraso Ševčenkos nacionalinio universiteto Edukacinio ir mokslinio
filologijos instituto direktoriaus pavaduotoja, profesorė / Навчально-науковий
інститут філології КНУ імені Тараса Шевченка, заступник директора, професор

Konferencijos organizacinis komitetas
Організаційний комітет конференції

Agnė BALZAITĖ / Агнє БАЛЗАЙТЄ
Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas / Інститут литовської літератури та
фольклору

Mykhailo VIKHLIAIEV / Михайло ВІХЛЯЄВ
Užhorodo nacionalinis universitetas, profesorius; Ukrainos ir Europos mokslinio
bendradarbiavimo centras, direktorius / Ужгородський національний університет,
професор; Центр українсько-європейського наукового співробітництва,
директор

Igor VYNNYCHENKO / Ігор ВИННИЧЕНКО
Kyjivo nacionalinio Taraso Ševčenkos universiteto Geografijos fakulteto
Regioninių studijų ir turizmo katedra, docentas; Diasporos tyrimų institutas,
direktorius / кафедра країнознавства та туризму географічного факультету КНУ
імені Тараса Шевченка, доцент; Інститут досліджень діаспори, директор

**KONFERENCIJOS PROGRAMA
ПРОГРАМА КОНФЕРЕНЦІЇ**

**RUGPJŪČIO 5 D.
5 СЕРПНЯ**

**9:30–10:00 REGISTRACIJA
РЕЄСТРАЦІЯ**

**10:00–11:20 IŠKILMINGAS KONFERENCIJOS ATIDARYMAS
УРОЧИСТЕ ВІДКРИТТЯ КОНФЕРЕНЦІЇ**

Moderuoja / Модерують:

doc. Jurga TRIMONYTĖ BIKELIENĖ / доц. ЮРґА ТРИМОНІТЄ-БІКЕЛЄНЄ
prof. Igoris KOROLIOVAS / проф. Ігор КОРОЛЬОВ

Lietuvių literatūros ir tautosakos instituto direktorė

Директор Інституту литовської літератури та фольклору

prof. Aušra MARTIŠIŪTĖ-LINARTIENĖ / проф. Аушра МАРТІШОТЄ-ЛІНАРТЄНЄ

Kyjių Taraso Ševčenkos nacionalinio universiteto rektorius

Ректор Київського національного університету імені Тараса Шевченка

prof. Volodymyr BUGROV / проф. Володимир БУГРОВ

Lietuvos Respublikos Laikinasis reikalų patikėtinis Ukrainoje

Тимчасовий повірений у справах Литовської Республіки в Україні

Giedrius GRANICKAS / Гєдріус ГРАНІЦКАС

Lietuvos Respublikos Seimo Švietimo ir mokslo komiteto narė,

Pasaulio lietuvių bendruomenės komisijos pirmininkė

Член Комітету освіти та науки Сейму Литовської Республіки,

голова Комісії громади литовців світу

Dalia ASANAVIČIŪTĖ / Даля АСАНАВІЧЮТЄ

Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos Užsienio lietuvių skyriaus vyriausioji specialistė

Провідний спеціаліст відділу закордонних литовців

Міністерства освіти, науки та спорту Литовської Республіки

Daiva ŽEMGULIENĖ / Дайва ЖЕМГУЛЄНЄ

Vilniaus ukrainiečių bendrijos pirmininkė
Голова Громади українців міста Вільнюс
Natalija ŠERTVYTIENĖ / Наталія ШЕРТВІТЕНЄ

Ukrainos lietuvių bendruomenės pirmininkė
Голова Громади литовців України
Dalia MAKAROVA / Даля МАКАРОВА

Lietuvos Respublikos garbės konsulas Poltavos srityje
Lvovo verslo ir teisės universitetas
Почесний консул Литовської Республіки в Полтавській області
Львівський університет бізнесу та права
Volodymyr PYLYPENKO / Володимир ПИЛИПЕНКО

Poltavos Volodymyro Korolenkos nacionalinio pedagoginio universiteto rektorė
Ректор Полтавського національного педагогічного університету
імені В. Г. Короленка
prof. Maryna GRYNova / проф. Марина ГРИНЬОВА

Kazimiero Simonavičiaus universiteto rektorė
Ректор Університету Казімераса Сімонавічуса
prof. Jolanta BIELIAUSKAITĖ / проф. Йоланта БЄЛЯУСКАЙТЄ

A. Baranausko ir A. Vienuolio-Žukausko memorialinis muziejus
Anykščių krašto garbės ambasadorius Ukrainoje
Меморіальний музей А. Баранускаса та А. Венуоліса-Жукаускаса
Почесний Посол Анікшчійського краю в Україні
Virginijus STROLIA / Вірґініюс СТРОЛЯ

11:20–12:20 PLENARINIS POSĖDIS
ПЛЕНАРНЕ ЗАСІДАННЯ

Diana VARNAITĖ

Діана ВАРНАЙТЄ

Lietuvos Respublikos Vyriausybė

Viešojo valdymo grupės patarėja

Уряд Литовської Республіки

Радник Групи публічного управління

Lietuvos ir Ukrainos bendros istorijos dėmuo, minint Šv. Juozapo metus

Демонстрація спільної історії Литви та України в контексті ювілейного року св. Йосафата

prof. Oksana NIKA / проф. Оксана НИКА

Kyjiivo Taraso Ševčenkos nacionalinis universitetas

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

1520 metų Nobelio Evangelijos vieta Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės knygų pavelde

Нобельське Євангеліє 1520 року в книжній спадщині Великого князівства Литовського

prof. Liudmyla ARKHUROVA / проф. Людмила АРХИПОВА

Ivano-Frankivsko nacionalinis naftos ir dujų technikos universitetas

Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу

Kultūrinio turizmo tikslinė auditorija – Ukrainos patirtis

Цільова аудиторія культурного туризму – практика України

12:20–12:40 KAVOS PERTRAUKA / ПЕРЕРВА НА КАВУ

12:40–13:00

dr. Oleh HOLOVKO / канд. економ. наук Олег ГОЛОВКО

Leidykla „Helvetika“ (Ukraina)

Видавничий дім «Гельветика» (Україна)

„Helvetika“ leidykla – Ukrainos nacionalinė mokslinė leidykla. Bendradarbiavimas su Baltijos šalimis

Видавничий дім «Гельветика» – національне наукове видавництво України. Співпраця з балтійськими країнами

prof. Igoris KOROLIOVAS / проф. Ігор КОРОЛЬОВ

Kyjiivo Taraso Ševčenkos nacionalinis universitetas

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Ukrainietišky-lietuviškų-lenkiškų pasikalbėjimų knygelė

Українсько-литовсько-польський розмовник

13:00–14:00 PIETŪS / ОБІД

15:00–19:00 EDUKACINĖ PROGRAMA TRAKUOSE

КУЛЬТУРНА ПРОГРАМА В МІСТІ ТРАКАЙ

**RUGPJŪČIO 6 D.
6 СЕРПНЯ**

**9:00–9:30 REGISTRACIJA
РЕЄСТРАЦІЯ**

**9:30–11:40 SESIJA 1. Ukrainos ir Lietuvos diskurso erdvės kalbinės,
literatūrinės ir kultūrinės paralelės**

**СЕСІЯ 1. Мовно-культурні та літературні паралелі
дискурсивного простору України і Литви**

Moderauoja / Модерує: Svitlana HRYCENKO / Світлана ГРИЦЕНКО

Arūnas AUGUSTINAITIS / Арунас АУГУСТИНАЙТИС

Lietuvos Respublikos Seimas, Ateities komiteto biuras

Сейм Литовської Республіки, Офіс Комітету майбутнього

Kalba ir ateitis

Мова і майбутнє

Jolanta ZABARSKAITĖ / Йоланта ЗАБАРСКАЙТЄ

Kazimiero Simonavičiaus universitetas (Vilnius, Lietuva)

Lietuvos nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka

Університет Казімераса Сімонавічуса (м. Вільнюс, Литва)

Литовська національна бібліотека імені Мартінаса Мажвідаса

Kognityviniai kalbos mokymo metodai

Когнітивні методи навчання мови

Valerii CHEMEŠ / Валерій ЧЕМЕС

Kyjiivo Taraso Ševčenkos nacionalinis universitetas

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Ukrainiečių kalba šiandien: sociokultūrinių procesų dinamiskumas

Українська мова сьогодні: динамізм соціокультурних процесів

Aurelija GRITĖNIENĖ / Аурелія ГРІТЕНЕНЄ

Lietuvių kalbos institutas

Інститут литовської мови

Svitlana HRYCENKO / Світлана ГРИЦЕНКО

Kyjiivo Taraso Ševčenkos nacionalinis universitetas

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Igoris KOROLIOVAS / Ігор КОРОЛЬОВ

Kyjiivo Taraso Ševčenkos nacionalinis universitetas

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

*„Lietuvių–ukrainiečių kalbų žodyno“ pirmoji dalis (A–P raidės) Lietuvių kalbos
išteklių informacinėje sistemoje „E.kalba“*

*Перша частина «Литовсько-українського словника» (літери А-П) в
інформаційній системі «E.kalba»*

Aušrelė TARANENKO / Аушрялє ТАРАНЕНКО

O. O. Potebnios kalbotyros institutas, Ukrainos nacionalinė mokslų akademija
Інститут мовознавства імені О. О. Потебні, Національна академія наук України
Leksinių ir semantinių naujovių kompleksas ukrainiečių kalboje Rusijos ir Ukrainos karo laikotarpiu
Комплекс лексико-семантичних інновацій в українській мові періоду російсько-української війни

Agnė ALEKSAITĖ / Агне АЛЯКСАЙТЕ

Lietuvių kalbos institutas
Інститут литовської мови
Okazionaliųjų frazeologizmų stilistinės išgalės Rimvydo Valatkos komentaruose apie Rusijos ir Ukrainos karą
Стилістичні можливості okazіональних фразеологізмів у відгуках Римвида Валатки про російсько-українську війну

Irena DARGINAVIČIENĖ / Ірена ДАРГІНАВІЧЕНЄ

Vilniaus Gedimino technikos universitetas
Вільнюський технічний університет Гедимінаса
The Power of Language Skills in Navigating a Foreign Country
Vietinės kalbos mokėjimas – raktas į sėkmingą integraciją svetimoje šalyje
Сила мовних навичок для орієнтування в іноземній країні

Aliona SHYBA / Альона ШИБА

Černivcų nacionalinis Juričiaus Fedkovičiaus universitetas
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
Dynamics of Lithuanian language teaching and learning at Chernivtsi National University Lithuanian Studies Centre in wartime conditions
Lietuvių kalbos mokymo ir mokymosi dinamika Černivcų nacionalinio universiteto Lituanistikos centre karo sąlygomis
Динаміка викладання та вивчення литовської мови в Центрі литуаністичних студій Чернівецького національного університету в умовах воєнного часу

Valentyna MYRONOVA / Валентина МИРОНОВА

Kyjiwo Taraso Ševčenkos nacionalinis universitetas
Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Natalija KOROLIOVA / Наталія КОРОЛЬОВА

Kyjiwo Taraso Ševčenkos nacionalinis universitetas
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Lotyniški užrašai ant saulės laikrodžių kaip dialogas tarp antikios ir modernybės
Латинські написи на сонячних годинниках як діалог між античністю та сучасністю

11:40–12:00 KAVOS PERTRAUKA / ПЕРЕРВА НА КАВУ

12:00–14:00 **SESIJA 2. Lietuvos Didžioji Kunigaikštystė: paveldas ir pamokos. Šiuolaikinė socialinė ir istorinė Ukrainos ir Lietuvos erdvė**

СЕСІЯ 2. Велике Князівство Литовське: спадщина та уроки. Сучасний соціально-історичний простір України та Литви

Moderuoja / Модерує: **Oksana NIKA / Оксана НІКА**

Sergejus TEMČINAS / Сергій ТЕМЧИНАС

Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas

Інститут литовської літератури та фольклору

Nežinomi Kijevo Olų paterikono vertimai į rusėnų kalbą ir jų reikšmė šio kūrinio kalbinei istorijai

Невідомі переклади Київсько-Печерського патерика на руську мову та їх значення для лінгвістичної історії твору

Natalija BONDAR / Наталія БОНДАР

V. I. Vernadskio Ukrainos nacionalinė biblioteka

Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського

Paskutiniųjų XVI amžiaus dešimtmečių ukrainiečių ir lietuvių knygų kontaktai

Українсько-литовські книжні контакти останніх десятиліть XVI ст.

Nadežda MOROZOVA / Надежда МОРОЗОВА

Lietuvių kalbos institutas

Інститут литовської мови

Ukrainietiški XVI-XIX a. leidiniai Lietuvos nacionalinės M. Mažvydo bibliotekos kirilinių knygų rinkinyje

Українські видання XVI-XIX ст. у фонді кириличних книг Литовської національної бібліотеки імені М. Мажвідаса

Olha MAKSYMCHUK / Ольга МАКСИМЧУК

V. I. Vernadskio Ukrainos nacionalinė biblioteka

Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського

Intelektinis Lazaro Baranovyčiaus paveldas, pagrįstas autoriaus užrašais leidiniuose, saugomuose V. I. Vernadskio Ukrainos nacionalinės bibliotekos senųjų spaudinių ir retų leidinių skyriaus fonde

Інтелектуальний спадок Лазаря Барановича на матеріалі авторських записів у примірниках видань, що зберігаються у фонді відділу стародруків та рідкісних видань

Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського

Myroslava FILIPOVYCH / Мирослава ФІЛІПОВИЧ

Lesios Ukrainkos Voluinės nacionalinis universitetas

Волинський національний університет імені Лесі Українки

Ukrainos ir Lietuvos istorinis paveldas kaip nacionalinės istorinės atminties formavimosi elementas

Українсько-литовська історична спадщина як елемент формування національної історичної пам'яті

Tomasz BLASZCZAK / Томаш БЛАЩАК

Lietuvos nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka, Vytauto Didžiojo universitetas
Литовська національна бібліотека імені Мартінаса Мажвідаса,
Університет Вітовта Великого
Tarp Voluinės, Žemaitijos ir Londono. Ukrainietiški Władysława Wielhorskiego biografijos epizodai
Між Волинню, Жемайтією та Лондоном. Українські епізоди біографії
Владислава Велгорського

Lesia KOCUR / Леся КОЦУР

Hryhorijaus Skovorodos universitetas Perejaslave
Університет Григорія Сковороди в Переяславі
Derusifikacija Lietuvoje ir Ukrainoje po nepriklausomybės atkūrimo: patirčių palyginimas
Дерусифікація в Литві та Україні після відновлення незалежності: порівняння
досвіду

Nadiia POPUK / Надія ПОПИК

Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas
Інститут литовської літератури та фольклору
Ukrainos ir Lietuvos partnerystė atsispiriant Rusijos agresijai: istoriniai ir kultūriniai veiksniai
Партнерство України та Литви у протистоянні російській агресії: історично-
культурні чинники

Ruslana POTAPENKO / Руслана ПОТАПЕНКО

Hryhorijaus Skovorodos universitetas Perejaslave
Університет Григорія Сковороди в Переяславі
Rusijos imperijos mitai apie Ukrainą ir Lietuvą Rusijos Federacijos praktikoje
Російські імперські міфи про Україну та Литву в практиці РФ

Gražina KADŽYTĖ / Гражина КАДЖИТЄ

Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas
Інститут литовської літератури та фольклору
Ukrainietiški ir lietuviški naratyvų mainai bei jų refleksijos įvairiose istorinėse situacijose
Обмін українським і литовським наративами та їх відображення в різних
історичних ситуаціях

14:00–15:30 PIETŪS / ОБІД

15:30–18:00 **SESIJA 3 (nuotoliniu būdu)**
Ukraina – Lietuva: kalbinės, kultūrinės, istorinės ir turistinės
paralelės
СЕСІЯ 3 (дистанційний режим)
Україна – Литва: мовні, культурні, історичні та туристські
паралелі

Moderuoja / Модерує: **Karolis LAURINAVIČIUS / Кароліс ЛАУРІНАВІЧІУС**

Maryna GRYNOWA / Марина ГРИНЬОВА

Poltavos Volodymyro Korolenkos nacionalinis pedagoginis universitetas

Полтавський національний педагогічний університет імені Володимира Короленка

Atsakymai į švietimo iššūkius karo metu, Poltavos Volodymyro Korolenkos nacionalinio pedagoginio universiteto pavyzdys

Відповіді на освітні виклики під час війни на прикладі Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка

Viacheslav TSIVATYI / Вячеслав ЦИВАТИЙ

Kyjiwo Taraso Ševčenkos nacionalinis universitetas

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Lietuvos Respublikos regionų ir turistinę diplomatija XXI amžiaus tarptautinių santykių sistemos pertvarkos sąlygomis: Lietuvos turizmo inovacijos ir skatinimas (patirtis Ukrainai)

Дипломатія регіонів і туристична дипломатія Литовської Республіки в умовах трансформації системи міжнародних відносин XXI століття: інновації та промоція литовського туризму (досвід для України)

Vytas JANKAUSKAS / Вітас ЯНКАУСКАС

Vytauto Didžiojo universitetas

Університет Вітовта Великого

Lietuvos valdovas Gediminas ir Ukrainos žemės: folklorinio pasakojimo atspindžiai?

Литовський правитель Гедимін та українські землі: рефлексії фольклорної оповіді?

Marina ČISTIAKOVA / Марина ЧИСТЯКОВА

Lietuvių kalbos institutas

Інститут литовської мови

Ukrainiečių indėlis į Eiluiotojo prologo raidą Europoje

Внесок українців у розвиток віршованого прологу в Європі

Karolis LAURINAVIČIUS / Кароліс ЛАУРІНАВІЧІУС

Vytauto Didžiojo universitetas

Університет Вітовта Великого

Lietuvos ir Ukrainos delegacijos 1919 metų Paryžiaus taikos konferencijoje

Литовська та українська делегації на Паризькій мирній конференції 1919 року

Viktorija MACUKA / Вікторія МАЦУКА

Mariupolio valstybinis universitetas

Маріупольський державний університет

Turizmo galimybių reklama (lietuviška patirtis)

Реклама туристичних можливостей (литовський досвід)

Mariia BRATSKA / Марія БРАЦКА

Kyjiivo Taraso Ševčenkos nacionalinis universitetas

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

XIX amžiaus vidurio Vilniaus almanachai lenkų kalba: ukrainika daugiakultūriškumo kontekste

Віленські польськомовні альманахи середини XIX століття: україніка у контексті багатокультурності

Oleksii TRACHUK / Олексій ТРАЧУК

Kyjiivo Taraso Ševčenkos nacionalinis universitetas

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Kalbininkų ir istorikų diskusija apie baltų ir Aukštutinio Dniepro slavų hidronimus

Дискусія лінгвістів та істориків про гідроніми балтів і слов'ян Верхнього Подніпров'я

Ihor SMYRNOV / Ігор СМІРНОВ

Kyjiivo Taraso Ševčenkos nacionalinis universitetas

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Inna CHUIEVA / Інна ЧУЄВА

Zaporižės nacionalinis universitetas

Запорізький національний університет

Pagerbtas kolegu, paniekintas valdžios (profesorius Olgerd Einor)

Пошанований колегами, зневажений владою (професор Ольгерд Ейнор)

Ivan PEREPELKIN / Іван ПЕРЕПЕЛКІН

Jogailos universitetas (Krokuva, Lenkija)

Ягеллонський університет (Краків, Польща)

Magdeburgo įstatymas Ukrainos teritorijoje nuo Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės laikų

Магдебурзьке право на території України від часів Великого князівства Литовського

Olha KOVALEVSKA / Ольга КОВАЛЕВСЬКА

Ukrainos istorijos institutas, Ukrainos nacionalinė mokslų akademija

Інститут історії України, Національна академія наук України

Vilnio Resnio ekslibrisai Ukrainos valstybinėse ir privačiose kolekcijose

Екслібриси Вільніса Ресніса в державних та приватних колекціях України

Iryna TOMASHEVSKA / Ірина ТОМАШЕВСЬКА

Lesios Ukrainkos Voluinės nacionalinis universitetas

Волинський національний університет імені Лесі Українки

Švietimo centrai Ukrainoje Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės laikais

Освітні центри в Україні за часів Великого князівства Литовського

Serhii TYTSKYI / Сергій ТИЦЬКИЙ

Mykhailo Dragomanovo Ukrainos valstybinis universitetas

Український державний університет імені Михайла Драгоманова

Kovos už didžiąją kunigaikštystę Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje įtaka pirmajai

Ukrainos Laukinio lauko kolonizacijai (XIV a. pabaiga – XV a. pirmoji pusė)

Вплив боротьби за великокнязівську владу у Великому князівстві Литовському на Першу Українську колонізацію Дикого поля (кінець XIV – перша половина XV століття)

Oksana DASKALIUK / Оксана ДАСКАЛЮК

Černivcų nacionalinis Juriiaus Fedkovičiaus universitetas

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

Simboliai kaip kalbinės įtakos priemonės (lietuvių poetų kūrybos vertimuose)

Символи як мовні засоби впливу (на матеріалі перекладів творів литовських поетів)

Iryna KLYMENKO / Ірина КЛИМЕНКО

Ukrainos Piotro Čaikovskio nacionalinė muzikos akademija

Національна музична академія України імені Петра Чайковського

Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės metmenys ritualinių melodijų makrozonose

Обриси Великого князівства Литовського в макроареалах обрядових мелодій

15:30–17:40 **SESIJA 4. Ukrainiečiai – Lietuvoje, lietuviai – Ukrainoje: asmenybės istorijoje, literatūroje, įprasti ir „kitokie“ viešajame gyvenime.**
Turizmo skatinimas ir naujovės: Lietuvos ir Ukrainos patirtis

СЕСІЯ 4. Українці в Литві, литовці в Україні: постаті в історії, літературі, спільне та відмінне в громадському житті.
Промоція та інновації в туризмі:
литовський та український досвід

Moderuoja / Модерує: **Igor VYNNYCHENKO / Ігор ВИННИЧЕНКО**

Yevhen SOBOL / Євген СОБОЛЬ

Centrinės Ukrainos Volodymyro Vynčėnkos valstybinis universitetas
Центральноукраїнський державний університет імені Володимира Винниченка
Centrinės Ukrainos Volodymyro Vynčėnkos valstybinio universiteto veikla karo metais

Діяльність Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка під час війни

Rimantas BALSYS / Рімантас БАЛЬСИС

Klaipėdos universitetas
Клайпедський університет
Lietuvybė XXI a.: pasiekimai ir grėsmės
Литовськість в 21 столітті: досягнення і загрози

Mykhailo VIKHLIAIEV / Михайло ВІХЛЯЄВ

Užhorodo nacionalinis universitetas
Ukrainos ir Europos mokslinio bendradarbiavimo centras
Ужгородський національний університет
Центр українсько-європейського наукового співробітництва
Ukrainos ir Europos mokslinio bendradarbiavimo centro vaidmuo plėtojant Ukrainos ir Lietuvos santykius mokslo ir švietimo srityje
Роль Центру українсько-європейського наукового співробітництва у розвитку українсько-литовських відносин у сфері науки та освіти

Dalia Marija STANČIENĖ / Даля Марія СТАНЧЕНЕ

Klaipėdos universitetas
Клайпедський університет
Refleksija į Šv. Juozapato kankinystę karo Ukrainoje kontekste
Reflection on St. Josaphat's Martyrdom in the Context of the War in Ukraine
Роздуми над мученицькою смертю св. Йосафата в контексті війни в Україні

Iurii KOVALIV / Юрій КОВАЛІВ

Kyjiivo Taraso Ševčėnkos nacionalinis universitetas
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
„Stumbro medžioklė“ (Mikalojaus Husoviano poezija)
"Полювання за Зубром" (поезія Миколи Гусовського)

Aldona VASILIAUSKIENĖ / Алдона ВАСІЛЯУСКЕНЕ

Lietuvių, ukrainiečių istorikų asociacija
Асоціація істориків Литви та України
Šventojo Juozapo vardo įamžinimas Lietuvoje
Увічнення імені св. Йосафата в Литві

Igor VYNNYCHENKO / Ігор ВИННИЧЕНКО

Kyjiivo Taraso Ševčenkos nacionalinis universitetas
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Jonas Žemaitis ir Roman Šuchevyč – savo liaudies kovos su sovietų okupacija lyderiai: likimų panašumas
Йонас Жямайтіс та Роман Шухевич – очільники боротьби своїх народів з советською окупацією: подібність долі

Natalija ŠERTVYTIENĖ / Наталія ШЕРТВІТЕНЕ

Vilniaus ukrainiečių bendrijos pirmininkė
Голова Громади українців міста Вільнюс
Jakovas Golovackis šiuolaikinio amžininkų akimis
Яків Головацький очима сучасника

Grygorii DENYSYK / Григорій ДЕНИСИК

Mychailo Kociubynskio Vinycios valstybinis pedagoginis universitetas
Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського
Karingi Podilijos kraštovaizdžiai Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės laikais
Белігеративні ландшафти Поділля періоду Великого князівства Литовського

Anzhela SHUKANOVA / Анжела ШУКАНОВА

Poltavos Volodymyro Korolenkos nacionalinis pedagoginis universitetas
Полтавський національний педагогічний університет імені Володимира Короленка
Kaimo žaliujo turizmo dvarų geoerdvinio išdėstymo modeliai Poltavos regione
Закономірності геопросторового розміщення садиб сільського зеленого туризму на Полтавщині

Linas TAVARAS / Лінас ТАВАРАС

Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas
Інститут литовської літератури та фольклору
Psichodelikai Lietuvos ir Ukrainos etnomedicinoje. Atsakas į psichikos sveikatos krizę?
Psychedelics in Lithuanian and Ukrainian Etnomedicine. A Response to Mental Health Crisis?
Психоделіки в литовській та українській етномедицині. Відповідь на кризу ментального здоров'я?

Olesia NAUMOVSKA / Олеся НАУМОВСЬКА

Kyjiwo Taraso Ševčenkos nacionalinis universitetas

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Gyvatės imtynininko herojaus įvaizdis Ukrainos pasakoje ir šiuolaikiniuose karo pasakojimuose: tipologinės paralelės

Образ героя-змієборця в українській чарівній казці та сучасних воєнних наративах: типологічні паралелі

Halyna PŠENIČKINA / Галина ПШЕНІЧКІНА

Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas

Інститут литовської літератури та фольклору

„Namysto“ – lietuvių atliekamos ukrainiečių tradicinės dainos

„Намисто“ – українські традиційні пісні у виконанні литовців

17:40–18:00 DISKUSIJA / ДИСКУСІЯ

PRANEŠIMŲ TEZĖS¹ **ТЕЗИ ДОПОВІДЕЙ**

Оксана НІКА

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Нобельське Євангеліє 1520 року в книжній спадщині Великого князівства Литовського

Наукова проблема, що порушується в доповіді, – рукописна книга початку 16 століття як віддзеркалення релігійного і мовного життя у Великому князівстві Литовському, Схарактеризовано мовно-культурні традиції в Нобельському Євангелії, унікальний кириличний пам'ятці 1520 року, створений у Великому князівстві Литовському. Це Тетросєвангеліє було переписане церковнослов'янською мовою на Поліссі, у Ноблі, звідси й походить назва рукопису.

Нобельське Євангеліє ще недостатньо досліджене, за винятком кількох його описів, надрукованих у 70-80-их рр. 19 ст. (П. Гільтебрандт, Ф. Добрянський) і сучасних каталогах (Н. Морозова). Із 60-х рр. 19 ст. історія рукопису пов'язана з Віленською публічною бібліотекою, в якій було засновано Рукописний відділ та укладено перші описи пам'яток. Нинішнє місце зберігання рукопису – Бібліотека Академії наук Литви імені Врублевських (лит. Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių biblioteka), де удоступнено електронну копію (лит. Nobelio evangelija / Нобельське Євангеліє. З'ясовано окремі орфографічні та фонетичні ознаки «руської редакції» церковнослов'янської мови, основні вияви другого південнослов'янського впливу в орфографії рукопису, що розкривають книжні традиції 16 століття, відцентровість центрів переписування текстів і мовну інтерференцію. Унікальність Нобельського Євангелія полягає також у його конкретній просторово-часовій локалізації: 1520 року дяк переписав Тетросєвангеліє на Поліссі, у Ноблі, тоді – Пінського повіту (зараз – Зарічненський район Рівненської області, Україна). У післямовях також розкрито соціальне коло осіб, що спричинилися до його написання, персоналізовано переписувача(-ів) тексту.

Ключові слова: *Нобельське Євангеліє, рукопис, мовно-культурні традиції, церковнослов'янська мова «руської» редакції, другий південнослов'янський вплив, фонетико-орфографічні явища.*

Людмила АРХИПОВА

Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу

Цільова аудиторія культурного туризму – практика України

Проект «Валоризація історико-культурної спадщини через розвиток та популяризацію Карпатського культурного шляху», що реалізовувався в рамках програми транскордонного співробітництва за фінансової підтримки

¹ Pranešimų tezės neredaguotos / Тези доповідей в авторській редакції

Європейського Союзу у 2021-2023 рр., передбачав соціологічне дослідження споживачів послуг культурного туризму. Мета даної роботи – аналіз цільової аудиторії етно-культурного туризму за даними опитування близько 200 споживачів туристичних послуг в Івано-Франківській області. До початку пандемії COVID-19 Івано-Франківську область відвідало 2,2 млн. туристів, з яких 90% українці, 10% іноземці. 38% зі всіх, хто поїхав за етно-культурними враженнями є одноденними відвідувачами, решта - короткотермінові відвідувачі (2-7 днів перебування). Найбільше таких відвідувачів приїздили із сусідніх областей та столиці. Для туристичного продукту етнокультурного туризму широкою цільовою аудиторією будуть туристи, які серед своїх туристичних інтересів мають етно-історико-культурну тематику. Звіт за результатами соціологічного дослідження відвідувачів культурно-історичних об'єктів, проведений в рамках проекту (перед початком повномасштабного вторгнення в Україну) виявив дещо змінений портрет споживача туристичних послуг: 55% подорожуючих – чоловіки; 30% віком 30-39 років (24% віком 40-49 років та 22% від 18 до 29); 77% мають вищу освіту; 61% одружені; 42% наймані працівники (29% підприємці); 29% подорожують у парі, (21% з родиною 24% з друзями, 22% одинaki). Ключові бар'єри до відвідування об'єктів історико-культурної спадщини, які можуть зупинити туристів придбати туристичний продукт – це поганий стан доріг, обмежений асортимент послуг на об'єкті та відсутність культурно-розважальних закладів. Для іноземців є також мовний бар'єр, адже далеко не всі туристичні заклади та жителі регіону володіють англійською. Ядром цільової аудиторії культурного туризму в Івано-Франківській області буде турист, який і сьогодні часто обирає Карпатський регіон для історико-культурного туризму.

Ключові слова: історико-культурний туризм, цільова аудиторія, Карпатський регіон.

Валерій ЧЕМЕС

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Українська мова сьогодні: динамізм соціокультурних процесів

Стан розвитку української мови сьогодні можна розглядати в категоріях *еволюційність – революційність, дескриптивність – прескриптивність, розвиток мови – розвиток мовної особи і мовної особистості*. Щодо останньої антиномії, то мовна ситуація в сучасній Україні, зокрема і в умовах воєнного стану, має розглядатися якраз в категоріях особистісних параметрів – *державницьке Я – етнічне Я – мовне Я*. Попри значні зміни у функціональному статусі української мови останнього десятиріччя і особливо в останні три роки, коли спостерігаємо стрімку динаміку соціокультурних процесів, все ж маємо враховувати в описі і аналізі мовної ситуації в сучасній Україні всю сукупність онтологічних феноменів мови. Способом існування мови, звичайно ж, є її розвиток. Причому цей розвиток є її уявним саморухом, власне неусвідомлюваним її користувачами саморозвитком, оскільки мова являє собою своєрідний психосоціальний пристрій з виразними ознаками комунікаційного самоналаштування – у кожний момент існування її ніхто ще не застав зненацька. Попри виразний позитивний вектор розвитку української мови все ж напевно чи

можемо вже зараз говорити про фундаментальний зсув її функціонально-комунікативної парадигми. Сукупність відповідних факторів, які можуть визначати мовно-культурне "самоусвідомлення" і "самовідтворення" етнічного, мовного, державницького українця, є, зокрема, такою (за відповідними аспектами): 1) Регіонально-етнодемографічний аспект; 2) власне демографічний аспект; 3) власне мовний аспект; 4) мовно-освітній аспект; 5) аспект соціальної приналежності індивіда; 6) культурно-цивілізаційний аспект (зокрема, коли йдеться про європеїзацію матеріальної культури); 7) політичний аспект; 8) мовно-релігійний аспект тощо. Парадигма неунікнених аспектів комплексного аналізу соціокультурних процесів розвитку української мови, як видається, має включати, зокрема, такі її онтологічні «втілення» (*МОВА ЯК...*): 1) природне (біологічне)... 2) фізіологічне...; 3) психічне...; 4) культурне...; 5) суспільне...; 6) індивідуальне... 7) статичне (синхронічне)...; 8) динамічне (діахронічне)...; 9) системне...; 10) річ у собі...; 11) інструмент...; 12) мета...; 13) політичне (ідеологічне)...; 14) вроджене...; 15) набуте... 16) творче...; 17) буденне...; 18) смертне (минуше)...; 19) безсмертне (вічне)... 20) метамова...; 21) аксіологічне; 22) тезаурус...; 23) лексикон...; 24) мистецтво...; 25) символічне...; 26) звукове...; 27) графічне (візуальне)...; 28) нормоване...; 29) узуальне...

Ключові слова: українська мова, динамізм, соціокультурні процеси.

Aurelija GRITĖNIENĖ

Lietuvių kalbos institutas

Svitlana HRYCENKO

Kyjiivo Taraso Ševčenkos nacionalinis universitetas

Igoris KOROLIOVAS

Kyjiivo Taraso Ševčenkos nacionalinis universitetas

„Lietuvių–ukrainiečių kalbų žodyno“ pirmoji dalis (A–P raidės)

Lietuvių kalbos išteklių informacinėje sistemoje „E. kalba“

„Lietuvių–ukrainiečių kalbų žodynas“ rengtas 2022–2024 m. Lietuvių kalbos institute vykdant Valstybinės lietuvių kalbos komisijos finansuotą projektą „Lietuvių–ukrainiečių kalbų žodyno rengimas“. Nuo šių metų birželio pabaigos Lietuvių kalbos išteklių informacinėje sistemoje „E. kalba“ jau galima rasti pirmąją šio žodyno dalį (A–P raidžių tekstus), kurioje pateikiama apie 17 000 bendrinės lietuvių kalbos žodžių. Taip pat skaitytojai žodyne ras kasdienėje šnekamojoje kalboje, publicistikoje, grožinėje ir mokslinėje literatūroje dažniausiai paplitusius terminus ir frazeologizmus. Atitinkamų sričių leksika žymima sutrumpinimais, rodančiais žodžio stilistinį vertinimą ar vartojimo sritį. Žodynas skirtas plačiam skaitytojų ratui – ne tik lietuviams, besimokantiems ukrainiečių kalbos, bet ir ukrainiečiams, kurie domisi lietuvių kalba ir nori išmokti lietuviškai. Taip pat jis bus naudingas skaitant įvairių žanrų ir stilių lietuviškus tekstus ir verčiant juos į ukrainiečių kalbą, todėl žodyne stengiamasi pateikti kuo įvairesnių sričių leksikos, nevengiama ir etnografizmų, istorizmų, netgi pasenusių, tačiau įvairiuose raštuose neretai pasitaikančių žodžių. Pranešime bus išsamiau aptarta žodyno makrostruktūra ir mikrostruktūros duomenų laukai: fonetinė, gramatinė ir semantinė informacija, ypatingą dėmesį skiriant iliustraciniams pavyzdžiams. Žodyne kiekvienas antraštinis žodis iliustruojamas

žodžių junginiu ar trumpu sakiniu. Iliustracijos padeda skaitytojui geriau suprasti antraštinių žodžių reikšmes, parodo žodžio vartosenos galimybes ir ypatybes, semantinį ir sintaksinį junglumą, įvairius kirčiavimo atvejus. Be to, iliustraciniuose pavyzdžiuose pateikiama nemažai ir enciklopedinių žinių – papildomos kultūrinės, istorinės, geografinės, etnografinės ir kt. informacijos, kuri dažnai būna susijusi su tikriniais vardais. Tai stiprioji žodyno pusė.

Raktažodžiai: *lietuvių kalba, ukrainiečių kalba, žodynas, leksika, semantika.*

Aušrelė TARANENKO

O. O. Potebnios kalbotyros institutas, Ukrainos nacionalinė mokslų akademija

Leksinių ir semantinių naujovių kompleksas ukrainiečių kalboje Rusijos ir Ukrainos karo laikotarpiu

Kiekvienas istorinis laikotarpis, o ypač toks skausmingas kaip karas, kuris dabar yra pagrindinis Ukrainos visuomenės gyvenimo turinys, diktuoja kalbai savus iššūkius. Karas, kaip ypatingas socialinis kontekstas, veikia kognityvinę žmonių veiklą ir turi didelę įtaką ukrainiečių kalbos nominacinių priemonių ištekliais. Pranešime apžvelgiamos pagrindinės kalbos procesų kryptys nominacijos ir leksinės semantikos srityse, apibūdinančios karo realijas bei tam tikrus visuomenės gyvenimo pokyčius, susijusius su karu.

Raktažodžiai: *Rusijos ir Ukrainos karas, leksinės semantinės naujovės, ukrainiečių kalba.*

Agnė ALEKSAITĖ

Lietuvių kalbos institutas

Okazionaliųjų frazeologizmų stilistinės išgalės Rimvydo Valatkos komentaruose apie Rusijos ir Ukrainos karą

Pranešimo metu bus apžvelgiama, kokius frazeologizmų modifikacijos būdus autoriniuose komentaruose apie Rusijos ir Ukrainos karą, kurie buvo publikuoti naujienų portale delfi.lt per 2022–2023 m., taiko žurnalistas R. Valatka (tokių komentarų rasta 82). Tyrimo objektas – 201 okazionalusis frazeologizmas. Tai nuo 2022 m. pradėto tyrimo tęsinys (pirmojo tyrimo rezultatai paskelbti mokslo žurnale „Lietuvių kalba“; plačiau žr. <https://www.zurnalai.vu.lt/lietuviu-kalba/article/view/33220/32444>). R. Valatkos komentaruose vartojamų okazionaliųjų, t. y. modifikuotų ir autorinių, individualių, frazeologizmų analizė parodė, kad šio žurnalisto tekstuose vyrauja du pagrindiniai frazeologizmų modifikacijos būdai: frazeologizmo sudėties plėtimas (78; 68,4 %) bei frazeologizmo komponentų keitimas (23; 20,2 %). Šalutiniai frazeologizmų perkūrimo būdai: frazeologizmo plėtojimas į platesnį kontekstą (6; 5,3 %), keli modifikacijos būdai (5; 4,4 %) ir frazeologizmo kaip semantinio paralelizmo vartojimas (2; 1,7 %). Modifikuoti frazeologiniai junginiai (114; 56,7 %) vartojami dėl naujesnės, ekspresyvesnės raiškos ir poreikio išryškinti neigiamo emocinio vertinimo aspektą. Neprielankumas, panieka karą sukėlusios Rusijos šalies vadovui, tos šalies kariuomenei ir pasyviems, neveiksniams, suartėjimo su Rusija strategiją pasirinkusiems Vakarų valstybių politikams taip pat rodoma

autoriniais, individualiais frazeologizmais (87; 43,3 %). Į žurnalisto kritikos akiratį kartais patenka ir Ukrainą palaikanti Lietuvos valstybė. Savaiame suprantama, autoriaus nuomonės ir emocijų raišką lemia kritikos objektas – karas. Moraline prasme daugiausia vertinama karo iniciatorė – Rusija, kuri yra pasmerkiama, išjuokiama ir niekinama dėl savo veiksmų, todėl autoriniuose komentaruose, siekiant paveikti, įtikinti adresatą ir formuoti jo nuomonę, dažniausiai vartojami neigiamos konotacijos frazeologiniai junginiai. Stiprią teigiamą konotaciją turi tie frazeologizmai, kuriais pabrėžiamas ukrainiečių ryžtas ir kovos dvasia, išreiškiamas žavėjimasis šia tauta.

Raktažodžiai: *okazionalieji frazeologizmai, modifikacijos būdai, publicistika, komentarai, stilistika, karas.*

Irena DARGINAVIČIENĖ

Vilnius Gediminas Technical University

The Power of Language Skills in Navigating a Foreign Country

Language is an incredibly powerful tool, especially when you live in another country. It serves as the primary means of communication, and certainly goes beyond this practical benefit. Fluency in a local language demonstrates the willingness to integrate into the host culture and the effort to be accepted by the local community. Fluency in a local language provides for the enhancement of employability and career opportunities. In addition, it demonstrates respect towards the local community, creates a friendly atmosphere and leads to mutual understanding. Learning the Lithuanian language can help Ukrainian war refugees in Lithuania in many ways, facilitating their integration into Lithuanian society and improving their overall quality of life. In this context, it is worth distinguishing between practical benefits, social and psychological benefits, and civic participation benefits. The practical benefits of learning Lithuanian include orientation in daily life, opportunities for education and skills development, integration into the labour market. Social benefits include building relationships with locals, making friends, participating in social activities that help share one's own culture and learn about Lithuanian traditions and values. They play an important role in stabilising the emotional and psychological state of Ukrainian refugees. Civic participation allows refugees to advocate for their needs and the needs of their community making their voices heard and addressed. Together, learning Lithuanian is a powerful tool for Ukrainian war refugees to integrate, improve their quality of life and make a positive contribution to their new community.

Keywords: *integration, language fluency, community, refugees, Ukraine.*

Alona SHYBA

Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University

Dynamics of Lithuanian Language Teaching and Learning at Chernivtsi National University Lithuanian Studies Centre in Wartime Conditions

The need for specialists fluent in more than one foreign language is still growing in Ukraine. Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University gives an excellent opportunity to study modern European languages, among which is Lithuanian. The

Baltic Studies Centre offers an optional Lithuanian language and culture course for the students of the University. The interest for Lithuanian is stipulated by common historic past of Lithuania and Ukraine, as well as contemporary economic, social, cultural and educational ties. For teaching Lithuanian as a foreign language at Chernivtsi National University explicit rules teaching is avoided, teaching grammar in context and organizing a natural meaningful interaction are applied instead. Interactive methods are of great benefit here. The biggest challenge nowadays is conducting the academic process in the conditions of war, when frequent air sirens make the teacher stop the class and ask the learners to proceed to shelters immediately, while regular blackout don't promote distant studies. Psychological issue is another big challenge, as studies have proved that living in a war conditions students experience multiple trauma which can influence their physical and mental health, raising their anxiety. Ukrainian teachers are using various emotion-focused teaching strategies aiming at lowering students' level of anxiety. To improve learners' communicative competence students are invited to participate in the summer / winter Lithuanian language and culture courses or semester studies at Lithuanian universities.

Keywords: *Baltic Studies Centre, the Lithuanian language teaching, the Lithuanian language learning, interactive methods, anxiety.*

Валентина МИРОНОВА

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Наталія КОРОЛЬОВА

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Латинські написи на сонячних годинниках як діалог між античністю та сучасністю

Архітектор Вітрувій у дев'ятій книзі трактату *De architectura* розповідає, що вавилонський астроном Берос познайомив греків із сонячним годинником чашоподібної форми (гр. σκῆψις) та описує годинники, відомі на той час. Після падіння Римської імперії використання сонячних годинників значно скоротилося, але згадки про них можна знайти навіть у "темні віки". Папа римський Сабініан, наступник Григорія Великого, наказав розмістити у церквах та монастирях сонячні годинники, щоб нагадувати людям про щоденні молитви (лат. *horae canonicae*). У добу Відродження сонячний годинник стає предметом мистецтва та відновлюється практика нанесення написів на нього. Водночас, утилітарна мета поступається місцем спокусі продемонструвати власну освіченість: нагадування проплинність часу здійснюється не лише ділом – рухом тіні на циферблаті, а й словом. Сонячні годинники залишалися незамінними до кінця XIX ст. й слугували еталонами місцевого часу, поки їхні механічні побратими не досягли достатньої точності та надійності. Сьогодні функціональне призначення сонячних годинників відійшло на другий план і є спогадом про минуле. Наразі вони несуть естетичне задоволення й виступають елементом міського декору. Значна кількість таких пристроїв доповнюється різноманітними написами, переважно латиною. Максими у вигляді девізів і сентенцій, що містять роздуми про життя і смерть або наголошують на важливих цінностях і чеснотах тощо, не втрачають актуальності та емоційної ваги й повторюються протягом століть. Латинські написи на сонячних годинниках – це

одна з форм діалогу між античністю та сучасністю. У багатьох містах є як давні, так і сучасні декоративні сонячні годинники, усі вони різні й кожен з них по-своєму цікавий. В Україні їх можна побачити у Києві, Ужгороді, Херсоні, Львові, Луцьку, Івано-Франківську та ін. У Литві – у Каунасі, Вільнюсі, Нерінзі та ін., а у Клайпеді є навіть цілий парк сонячних годинників.

Ключові слова: латинські написи, сонячний годинник, Римська імперія, темні віки, доба Відродження, максими.

Sergejus TEMČINAS

Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas

Nežinomi Kijevo Olų paterikono vertimai į rusėnų kalbą ir jų reikšmė šio kūrinio kalbinei istorijai

Kijevo Olų paterikonas yra ankstyviausias originalus bažnytine slavų kalba rašytas rytų slavų šio žanro kūrinys, kurio pagrindinė dalis datuojama 13 amžiaus pradžia. Viduramžiais jis buvo labai populiarus visose rytų slavų žemėse. Jo turtingą literatūrinę istoriją liudija daugybė ta pačia kalba kurtų redakcijų: nuo Arsenijaus rankraštinės redakcijos (Tverė, 1406 m.) iki Inokentijaus Gizelio leidimo (Kijevas, 1661 m.). Be bažnytinių slavų redakcijų yra žinomas lenkiškas vertimas (Silvestro Kosovo leidimas, Kijevas, 1635), iš kurio savo ruožtu atlikti du ar trys daliniai vertimai į rusėnų kalbą (17 a. antrosios pusės ir 18 a. rankraščiai). Pranešime pateiksiu informaciją apie dvi nežinimas Kijevo Olų paterikono rusėniškas rankratines versijas, atliktas iš skirtingų bažnytinių slavų redakcijų. Ankstesnė versija versta iš Arsenijaus redakcijos ir išliko 16 a. pabaigos rankraštyje, kuris kadaise priklausė Žirovių vienuolynui. Vėlesnė itin glaustai surašyta vienos iš dviejų Kasijono redakcijų (1460 ir 1462, Kijevas) pagrindu rankraštinėje Mažojoje Biblijoje, kurią 1660 metais surašė stačiatikių šventikas Grigorijus Dmitrijevičius Šargorode (dabar Vinicos sritis, Ukraina). Dvi naujai išaiškintos rusėniškos Kijevo Olų Paterikono rankraštinės versijos iš esmės keičia šio teksto kalbinę istoriją ir leidžia daryti tris svarbias išvadas. 1) Šio kūrinio kalbinės metamorfozės prasidėjo ne nuo 1635 metais Kijeve publikuoto vertimo į lenkų kalbą, o dar XV a. viduryje – XVI a. pabaigoje, kai kūrinys pirmą kartą buvo išverstas iš senosios bažnytinės slavų kalbos į rusėnų kalbą. Tai visiškai atitinka bendrą kalbinės situacijos raidą LDK rytų slavų žemėse. 2) Antriniai vertimai į lenkų ir bažnytinę slavų kalbas išliko unikalūs ar izoliuoti Kijevo Olų Paterikono kalbinėje istorijoje, o vertimai į rusėnų kalbą (vienas iš jų yra adaptacija) buvo atlikti mažiausiai keturis kartus iš skirtingų kalbinių versijų: dviejų bažnytinių slavų (Arsenijaus ir Kasijono) redakcijų ir 1635 m. lenkiško vertimo. Taigi rusėniškosios versijos verstos iš dviejų skirtingų – senosios bažnytinės slavų ir lenkų – kalbų (tai unikalūs atvejais šio literatūros kūrinio istorijoje). Paterikono rusėniški vertimai lenkia visus kitus tiek savo skaičiumi, tiek vertimams naudotų kalbinių originalų skaičiumi, todėl laikytini pagrindine šio kūrinio kalbinės adaptacijos kryptimi. 3) Rusėniškosios versijos nėra išsamios, tačiau ankstyviausioji rodo vertėjo pastangas pateikti kuo išsamesnį tekstą, paėmus kai kurias trūkstamas dalis iš bažnytinio slavų Sinaksario. Tačiau 1660 m. vertimas rodo priešingą norą – sumažinti Paterikoną sudarančių pasakojimų skaičių ir kiek įmanoma labiau sutrumpinti jų tekstą. Ši aplinkybė daro rusėniškas versijas pačiomis įvairiausiomis ir gali būti natūrali Abiejų Tautų Respublikos rytų slavų žemių kultūrinio policentriškumo apraiška. Visose kalbinėse Kijevo Olų paterikono versijose

matomi rytų slavų daugybiniai bandymai lingvistiškai nostrifikuoti jo tekstą ir pritaikyti jį dinamiškai besikeičiančiai socialinei ir kalbinei aplinkai ir iliustruoja rusėnų raštijos daugiakalbiškumą. Trys jos rašomosios kalbos iš keturių (rusėnų, lenkų ir bažnytinė slavų) buvo aktyviai įtrauktos į šio kūrinio kalbinę istoriją, ir vien lotynų kalba liko šio proceso nuošalyje dėl savo elitinio pobūdžio.

Raktažodžiai: Kijevo *Olų paterikonas, rankraštinės versijos, rusėnų kalba, kalbinė istorija.*

Наталія БОНДАР

Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського

Українсько-литовські книжні контакти останніх десятиліть XVI ст.

Постійне кириличне книговидання постає в Україні (Львів) і Литві (Вільнюс) майже одночасно. У Львові в 1574 р. Іван Федоров або Федорович надрукував Апостол і Буквар, а у Вільнюсі його соратник по видавничій справі Петро Мстиславець за сприяння братів Зарецьких і Мамоничів видає Євангеліє 1575 р., Псалтир 1576 р. і Часослов бл. 1574–1576 рр. Обидва видавці – і Іван Федоров, і Петро Мстиславець, видавали свої книги за спільною просвітницькою видавничою програмою. До Вільнюса свого часу втік від І. Федорова його учень, уродженець Заблудова і працівник друкарні І. Федорова у Львові й Острозі Гринь Іванович. Попрацювавши в друкарні Мамоничів, він повернувся до І. Федорова. Загалом відомі тісні контакти між книжниками Львова, Острога та Вільнюса. З Острогом та Вільнюсом пов'язане життя Тимофія Михайловича, автора острозької «Книжки собрания вещей нужнейших» 1580 р. – покажчика до Нового Завіту. Відомо, що Іван Федоров доручив йому стягнути борг з віленського міщанина Якова Максимовича. З книжними осередками Вільнюса й Острога також пов'язана доля поета, військового, служебника Х. Радзивіла Андрія Римші, однолистка «Хронолоія» авторства якого була надрукована в Острозі 1578 р. Пов'язаний був і репертуар кириличних друкарень у Вільнюсі й Острозі. Так, у 1586 р. у друкарні Мамоничів вийшла друком Граматика Іоанна Дамаскіна, в передмові якої зазначено, що оригінал книжки наданий з «газофилакії славного града Острога власної отчизны» князя К. В. Острозького. До цього часу залишається нез'ясованим питання про місце друку невеликої книжечки Герасима Смотрицького, відомого острозького книжника і батька Мелетія Смотрицького «Ключ царства небесного» 1587 р. – чи це друкарня В. К. Острозького у Острозі, або ж Мамоничів у Вільнюсі. Серед книжників українського походження, пов'язаних і з Вільнюсом, не можна не згадати Стефана Зизанія і Мелетія Смотрицького. Про тогочасні українсько-литовські книжні контакти свідчать й провенієнції, тобто вкладні записи стародруків. Іноді вони надають інформацію про те, наскільки швидко книжка, надрукована у Вільнюсі, з'являлася на українських теренах, або ж навпаки, і наскільки ці видання були актуальними для читацького середовища. Так, примірник вільнюського Євангелія 1575 р. у травні 1579 р. Лаврін Богушевич Іваницький і його дружина Матрона вклали до новофундованого Благовіщенського храму в Іваничах на Волині разом з іншими коштовними речами. Про це свідчить великий запис у примірнику з фондів Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського. У примірнику

острозького видання «Книги о постнищві» Василя Великого 1594 р. читаємо запис про те, що книгу купила Василиса Сапіжанка, ігуменія Свято-Троїцького дівочого монастиря, у священника братського Гарасима за дев'ять золотих. Напевне, в записі йдеться про священника православного Свято-Троїцького Гарасима Накривайла. Василиса Сапіжанка впродовж двох десятиліть була настоятелькою Вільнюської Троїцької жіночої обителі, що була найбільшим уніатським жіночим монастирем Речі Посполитої. Вірогідно, придбання книги відбулося невдовзі після її друку. Цікаво, що у цьому виданні використані шрифти і художні елементи П. Мстиславця, які загадково перемістилися з Вільнюса до Острога. Всі ці приклади яскраво демонструють інтенсивні й тісні книжні контакти освіченого руського середовища українських і литовських теренів.

Ключові слова: кириличне книговидання, кириличні стародруки, друкарні Вільнюса, Острога, Львова, вкладні записи стародруків.

Nadežda MOROZOVA

Lietuvių kalbos institutas

Ukrainietiški XVI-XIX a. leidiniai

Lietuvos nacionalinės M. Mažvydo bibliotekos kirilinių knygų rinkinyje

Lietuvos nacionalinės M. Mažvydo bibliotekos senųjų kirilinių knygų rinkinys kol kas nėra plačiai žinomas. Rankraštinė kolekcijos dalis buvo trumpai aprašyta 2002 m. (N. Morozova, S. Temčinas), spausdintos knygos įtraukiamos į mokslinę apyvartą tik dabar. Tai kelių šimtų saugojimo vienetų rankraštinių ir spausdintų kirilinių knygų kolekcija. Dalis leidinių 1992 m. atiteko Nacionalinei bibliotekai po Lietuvos knygų rūmų prijungimo prie LNB (jie turi Lietuvos TSR Knygų rūmų knygų saugyklos spaudus). Senieji spaudiniai ir rankraščiai taip pat buvo pirkti šalies knygynuose, antikvariatuose, kai kurie leidiniai pateko į mūsų fondus per bibliotekų mainų programas ir kt. Kolekcijoje randama Vilniaus, Gardino, Mohilovo, Počajivo, Lvivo, Černihovo, Ostrogo, Kyjivo Olų vienuolyno, Austrijos-Vengrijos, Valakijos ir kt. spaustuvių, Maskvos spaudos rūmų ir jų įpėdinės Sinodo spaustuvės XVI–XX a. pradžios leidinių. 2006 m. ši XIV a. pabaigos – XX a. pirmos pusės dokumentų, rašytų bažnytine slavų kalba, kolekcija buvo įtraukta į Lietuvos nacionalinį UNESCO programos „Pasaulio atmintis“ registrą (regioninės reikšmės liudijimas). Šioje kolekcijoje gausu ukrainietiškų XVI–XIX a. leidinių bažnytine slavų ir rusėnų kalbomis. LNB saugoma garsioji Ostrogo Biblija (1581 m.), Ostroge leistas Naujasis Testamentas su Psalmynų (1580 m.), labai retai aptinkamas XVIII a. pirmosios pusės Počajivo leidinys «Последование часов царских», daugybė Kyjivo Olų vienuolyno spaudinių ir kt. Pranešime bus plačiau pristatyta ukrainietiška spausdintų knygų rinkinio dalis: aptartas knygų repertuaras, chronologinės ribos, atskirų egzempliorių kilmės klausimai ir pan.

Raktažodžiai: Lietuvos nacionalinė M. Mažvydo biblioteka, senieji spaudiniai, kiriliniai leidiniai, LDK, ATR, knygų kolekcijos.

Ольга МАКСИМЧУК

Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського

**Інтелектуальний спадок Лазаря Барановича на матеріалі
авторських записів у примірниках видань, що зберігаються
у фонді відділу стародруків та рідкісних видань**

Лазар Баранович – український православний ієрарх, письменник, інтелектуал, що здобував освіту в єзуїтській академії Вільнюса, сформувавшись як мислитель не в останню чергу завдяки ученому і духовному середовищу столиці Великого князівства Литовського. Протягом життя він підтримував тісні стосунки вільнюськими освітніми колами, зокрема, відправивши до Вільнюса на навчання друкаря своєї типографії Семена Ялинського. Деякі особливості роботи з джерелами Баранович міг запозичити зі періоду своїх студій у колегії, зокрема, звичку занотовувати корисні цитати з джерел для подальшого застосування у власних текстах. У Національній бібліотеці України ім. В. І. Вернадського зберігаються примірники книжок із власної бібліотеки Лазаря Барановича, зокрема два екземпляри збірників його проповідей «Меч духовний» (Київ, 1666) і «Труби на дні нарочиті» (Київ, 1674), які містять численні авторські записи на берегах аркушів. Помітки Барановича свідчать про уважне перепрочитання проповідником своїх творів. Вони вказують на критичний характер авторцепції Барановича, адже одна з функцій цих маргіналій – цитат із Біблії та богословських праць, прикладів і приказок – доповнення уже надрукованого тексту. Утім, деякі з них можуть не мати безпосередній стосунок до змісту проповідей, натомість бути частиною внутрішнього авторського монологу або своєрідного нотатника чи записника, що його вів Лазар Баранович. Окрему увагу привертають вірші зі Святого Письма, що часто трапляються серед зафіксованих авторських маргіналій. Їх аналіз дозволить встановити, якими перекладами Біблії користувався Баранович і яку функцію вони виконували у метатексті його проповідницької спадщини.

***Ключові слова:** Лазар Баранович, маргіналії, проповідь, біблійні цитати, метатекст.*

Мирослава ФІЛІПОВИЧ

Волинський національний університет імені Лесі Українки

**Українсько-литовська історична спадщина як елемент формування
національної історичної пам'яті**

У часи гібридних війн, коли боротьба йде не лише за територіальні чи економічні завоювання, але й за підкорення свідомості, ефективним знаряддям стає сформована національна пам'ять. Впродовж останніх двадцяти років цьому питанню приділяють значну вагу у багатьох державах які можуть стати жертвою військової агресії або глобалізації. Одним із елементів формування національної пам'яті є суспільні знання історії. Завдяки правдивій історії, що не оминає важких та суперечливих питань, формуються добросусідські відносини між державами. Україна має спільні сторінки історії з Литвою. І на щастя, ця історія не є така трагічна і заїделогізована, як спільна історія з Росією, Польщею,

Туреччиною, а чи Угорщиною. Тому дослідження, популяризація, збереження цих спільних сторінок може стати успішним прикладом як формувати історичний світогляд громадян щодо своїх держав-сусідів. Адже, коли мова йде про Литву, то в українській історичній літературі не прийнято використовувати такі терміни як «захоплення», «завоювання» (не враховуючи радянської історіографії), зазвичай дослідники називають цей період як «проникнення», «включення», «приєднання» з огляду на те, що дії литовців на теренах України ніколи не мали характеру експансії, схожої, наприклад, на завоювання монголів. Політика Литви була м'якшою в порівнянні з Польщею, а з іншого - вона допомагала Руським князівствам у боротьбі проти Золотої Орди. Литовська доба (1320-1569) в українській історії залишила значний слід як матеріальної, так і не матеріальної культурної та історичної спадщини, яка зберіглася і до сьогодення однак, у силу різних обставин ця сторінка не дуже сьогодні є затребуваною і надалі лишається малокультурованою.

Ключові слова: історична спадщина, національна пам'ять, Литва, Україна, світогляд, популяризація.

Леся КОЦУР

Університет Григорія Сковороди в Переяславі

Дерусифікація в Литві та Україні після відновлення незалежності: порівняння досвіду

Доповідь присвячена вивченню історичного досвіду, пов'язаного з реалізацією політики дерусифікації в Україні та Литві після розпаду СРСР. Виокремлено нормативно-правовий, політичний та безпековий вимір досліджуваної проблеми. Особлива увага присвячена реакції Російської Федерації на політику дерусифікації у вказаних країнах, а також шляхи перешкоджання щодо її подальшої реалізації. Показано, що російська мова є потужним зовнішньополітичним інструментом РФ, завдяки якому росія у зручний для неї час може втручатися у внутрішню політику навколишніх держав, з метою не тільки зміни їхньої геополітичної орієнтації, а й задля уповільнення процесів державотворення в цих країнах. Виявлено здобутки та прорахунки у реалізації цієї політики.

Ключові слова: Україна, Литва, дерусифікація, національна безпека, гібридна війна.

Надія ПОПИК

Інститут литовської літератури та фольклору

Партнерство України та Литви у протистоянні російській агресії: історично-культурні чинники

Імперська ідеологія сучасної Росії призвела до безпрецедентного порушення суверенітету та територіальної цілісності України у 2014 році, коли частина українських земель була незаконно включена до складу Російської Федерації. Після восьмирічного збройного конфлікту на Донбасі у 2022 році відбулося повномасштабне вторгнення Росії на територію України, що стало

наймасовішим воєнним зіткненням на теренах Європи з часів Другої світової війни. Наразі Україна продовжує відстоювати своє право на контроль власних кордонів, визначених 1991 року, як політичним, так і військовим шляхом разом із західними партнерами. Важливою державою-партнером України у протистоянні агресору залишається Литва. Незважаючи на членство Литви у Європейському Союзі та Північноатлантичному альянсі, литовський народ усвідомлює ймовірність та масштаб негативного впливу Російської Федерації на країни, які були окуповані Радянським Союзом до 1991 року, та всебічно підтримує Україну в гібридному та військовому супротиві Росії. Пам'ять про історичні зв'язки українських та литовських земель об'єднує наші народи сьогодні і проти одного ворога. За весь період існування російської держави Україна зазнала імперського впливу більше, ніж Литва. Це зумовлено певними культурно-історичними чинниками: Україна черпає політичну міць державотворення з більш давніх часів (період Київської Русі), аніж Литва (період Великого князівства Литовського); більшість українських земель були репресовані Російською Імперією та Радянським Союзом довше, аніж литовські; українському суспільству нав'язували спільну з російською ідентичність завдяки використанню кирилиці та сповідуванню православної релігії, тоді як литовці послуговуються латиницею та переважно є християнами західного обряду; тому історично Литва мала більше можливостей для встановлення незалежних зв'язків з іншими європейськими державами, аніж Україна. Отже, складне політичне становлення України з огляду на сусідство з Росією та багатовікові репресії зумовили затяжні процеси формування та захисту її національних інтересів. Саме тому українська держава потребує світової політичної опори. Історико-культурні паралелі України та Литви, а також розуміння спільного історичного ворога, слугують такою опорою для ефективного партнерства у протистоянні російській агресії.

Ключові слова: російський імперіалізм, гібридна війна, партнерство Україна-Литва, культурно-історичні чинники.

Руслана ПОТАПЕНКО

Університет Григорія Сковороди в Переяславі

Російські імперські міфи про Україну та Литву в практиці РФ

На сучасному етапі, коли Україна протистоїть збройній агресії з боку РФ, коли увесь цивілізований світ не почуває себе у безпеці важливо протистояти російським гібридним методам, які проявляються через міфологізацію українського і литовського інформаційного простору. Україна та Литва, країни, які мають багатий історичний спадок, унікальну культуру, яку Росія використовує у своїх імперських амбіціях. Контент пропонованого дослідження стосується висвітлення «історичної правди» як завдяки монополії на «історичну правду», перекручуванням й переписуванням історії в Радянському Союзі та в Російській імперії росіянам вдавалося нав'язувати українцям ту думку, що: «ми братерські народи», «один народ», Росія має «історичне право» на українську землю, Україна – сфера інтересів Росії, Росія – це супердержава, Україна – failed state (держава, котра не відбулася), «в Україні при владі ультраправі», «в Україні порушують права російськомовних», «культура не винна. Не можна «кенселити»

російську культуру», росіяни не повинні нести колективну відповідальність за війну, бо вони також є «жертвами режиму». На Заході активно культивується образ непереможної Росії, з особливою цивілізаційною місією. Вживається термін «Прибалтика», що є складовою старого імперського погляду Москви, а Пакт Молотова – Ріббентропа як спроба фальсифікації історії. Окреслено шляхи щодо подолання постколоніальних та посттоталітарних синдромів як в українському, так і литовському суспільствах.

Ключові слова: Литва, Україна, російський міф, пропаганда, механізми впливу, перекручування історії.

Gražina KADŽYTĖ

Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas

Ukrainietišų ir lietuviškų naratyvų mainai bei jų refleksijos įvairiose istorinėse situacijose

Pranešimas konstruojamas iš individualaus/šeimos patyrimo, informacijos, rinktos viešosios kalbėsenos, medijų bei individualių pokalbių lauke. Temos pasirinkimui paskatą davė www.lrt.lt 2024 m. skelbtas tekstas: „Ukrainietis žuvo Lietuvos partizanų gretose. Jo istorija lieka mįslė“. Pradedant šiame tekste pateiktos informacijos aptarimu, primenami Sibiro tremtinių bendrystės metai ir kasdieninio bendravimo patirtys, fiksuotos autorės šeimos narių atsiminimuose – lyginamuosiuose kalbos, mitologijos bei paprotyno pastebėjimuose. Primenami XIX a. tremtinių Rusijos Užvolgyje kaimai: lietuvių Čiornaja Padina, Talovka, Litovka ir ukrainiečių Krasnianska, jų gyventojų pasakojimai, užfiksuoti jaunimo bendrijos „Lituanika“ ekspedicijose 1988-91 metais.

Raktažodžiai: ukrainietiški ir lietuviški naratyvai, refleksija, istorinės situacijos.

Марина ГРИНЬОВА

Полтавський національний педагогічний університет
імені Володимира Короленка

Відповіді на освітні виклики під час війни на прикладі Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка

У доповіді "Усвідомлення та відповіді на освітні виклики під час війни на прикладі Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка: виклики та перспективи розвитку" розглядається особливості функціонування освітніх закладів в умовах військового конфлікту. На прикладі Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка (ПНПУ) досліджено основні виклики, з якими стикається педагогічний університет, та шляхи їх подолання. Особливо увага приділяється впливу війни на освітній процес, зокрема питанням забезпечення фізичної безпеки студентів та викладачів, збереження матеріально-технічної бази та особливості навчального процесу. У доповіді аналізуються психологічні виклики, зокрема стан студентів та викладачів, і методи надання психологічної підтримки, що застосовуються в ПНПУ. Організаційні та адміністративні аспекти також є

кількістю компонентом дослідження. Вивчаються заходи щодо забезпечення безперервності навчального процесу, адаптації навчальних програм до нових умов та взаємодії з державними та міжнародними організаціями. Впровадження інноваційних технологій в освітній процес є однією з ключових тем дослідження. У доповіді розглядаються нові методики викладання та інтеграція сучасних технологій у педагогічному процесі. Окрема частина розповіді присвячена перспективам розвитку педагогічних університетів, включаючи можливості міжнародного співробітництва, розвиток наукових досліджень та роль університетів у післявоєнному відновленні країни. Стратегічні напрямки розвитку освітньої інфраструктури також знаходяться у фокусі дослідження. Узагальнення основних викликів та їх подолання, а також важливість розвитку педагогічних університетів, робить данну доповідь цінним джерелом для освітан та зацікавлених стейкхолдерів.

Ключові слова: освітні виклики, інноваційні методики навчання, педагогічні університети, психологічна підтримка, післявоєнне відновлення країни.

Вячеслав ЦВАТИЙ

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Дипломатія регіонів і туристична дипломатія Литовської Республіки в умовах трансформації системи міжнародних відносин XXI століття: інновації та промоція литовського туризму (досвід для України)

Трансформуючим, консолідуючим та інституціоналізуючим фактором ефективного регіонального розвитку – є різні види специфічних галузей дипломатії (туристична дипломатія, гастрономічна дипломатія, культурна дипломатія, публічна дипломатія, спортивна дипломатія, ветеранська дипломатія і т.д.). Литовська Республіка, як одна із трьох держав Балтії, і держава-член Європейського Союзу – має значний досвід інституціонального розвитку регіонального туризму і туристичної дипломатії. Туристична дипломатія, публічна дипломатія, культурна дипломатія і мовно-культурний діалог, міжкультурна комунікація в зовнішньополітичній діяльності – це перелік пріоритетних інструментів зовнішньої політики та дієвого інструментарію дипломатії в мондіалізованому світі XXI століття, у т.ч. – дипломатичних практиках України і Литви. Загалом, інституціональні процеси, пов'язані з розвитком міжнародного туризму та туристичної дипломатії у Литві, мають важливе значення для зростання економічного, соціального та культурного добробуту держави. Зростаюча серед закордонних гостей туристична та рекреаційна привабливість таких міст Литви, як Друскінінкай, Тракай, Паланга, Вільнюс, Клайпеда, а також гарне поєднання ціни та якості пропонованих послуг сприяють зростанню конкурентоспроможності на ринкові міжнародного туризму. Міжрегіональне співробітництво Литви та України у сфері розвитку міжнародного туризму та туристичних індустрій реалізується на основі державного та приватного партнерства. З практичного боку слід наголосити на важливості дипломатії регіонів, регіональних аспектів та дієздатних факторах конкурентоспроможності, а також подальшому розвитку міжнародного туризму та туристичної дипломатії в Литві в рамках прикордонного та транскордонного співробітництва. Модернізації та ефективності туристичних

industrijai na sучасному етапі також сприяє інтернаціоналізація вищої освіти, зокрема – освітній і молодіжний туризм.

Ключові слова: міжнародний туризм, туристична дипломатія, дипломатія регіонів, зовнішня політика, туристична індустрія, Литовська Республіка.

Vytas JANKAUSKAS

Vytauto Didžiojo universitetas

Lietuvos valdovas Gediminas ir Ukrainos žemės: folklorinio pasakojimo atspindžiai?

Lietuvos didysis kunigaikštis Gediminas glaudžiai susijęs su Ukrainietiškomis žemėmis. Lietuvos kronikų legendinėje dalyje, kitos Gedimino veiklos tarpe, pasakojama ir apie jo karą su pietvakarių Rusijos kunigaikščiais. Šie klausimai labai domina istorikus ir istoriografijoje lūžta ietys, kiek galima pasitikėti šiais pasakojimais. Tačiau, žvelgdami į šių procesų aprašymus, dažnai išleidžiama iš akių visuma. Jeigu žvelgtume į Lietuvos kronikų legendinę dalį, ne viena vieta yra išskirta kaip žodinės tradicijos elementas. Jeigu turime žodinę tradiciją, galime neabejoti, kad šie pasakojimai yra jau virtę folkloro dalimi. Tai ko gero ryškiausia, kalbant apie Gediminą, Vilniaus įkūrimo legendoje. Jos elementai pasiduoda analizei ir neabejotina, kad tai tikrai folklorinis pasakojimas. Tačiau žvelgiant į pasakojimų apie Gediminą visumą, galime aiškiai pasakyti, kad tokių elementų yra ir daugiau. Šiame pranešime bus aptariama, kokie pasakojimo apie Lietuvos valdovo Gedimino veiklos Ukrainos žemėse elementai yra folklorinio pasakojimo atspindžiai, kokius folklorinius motyvus galime išskirti šioje Lietuvos kronikų vietoje ir kaip folkloras buvo transformuojamas į istoriografiją, rašant Lietuvos kronikų legendinę dalį.

Raktažodžiai: Lietuvos valdovas Gediminas, Ukrainos žemės, folklorinis pasakojimas.

Marina ČISTIAKOVA

Lietuvių kalbos institutas

Ukrainiečių indelis į Eiliuotojo prologo raidą Europoje

Eiliuotasis slavų prologas, verstinis kalendorinis hagiografinis rinkinys su eilėraščiais šventųjų garbei, yra kilęs iš graikų Eiliuotojo sinaksaro. Šių eilėraščių autorius – XI amžiaus Bizantijos poetas Kristupas Mitilietis. XIV amžiuje šį bizantų hagiografinį rinkinį du kartus išvertė pietų slavai. Vieną vertimą atliko bulgarai, kitą – serbai. Raštininkai vertė nepriklausomai vienas nuo kito iš skirtingų graikiškų originalų, nes vertimai turi reikšmingų struktūrinių ir kalbinių skirtumų. Iš Balkanų bulgarų vertimas pateko į rytų slavų teritorijas. Įvairiuose Rytų ir Centrinės Europos knyguose centruose buvo kuriamos vietinės Eiliuotojo prologo redakcijos. Pavyzdžiui, nauja redakcija buvo sukurta XV a. Naugarde, kur ji buvo papildyta Naugardo šventųjų gyvenimais ir vietinėmis legendomis, pvz., sakme apie naugardiečių ir suzdaliečių mūšį. Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės ukrainiečių raštininkai XV amžiaus antroje pusėje sudarė Kijevo redakciją, kurios metinis komplektas buvo nuosekliai papildytas pasakojimais apie Kijevo-Olų vienuolius. Nauji tekstai buvo paimti iš Kijevo-Olų paterikono Antrosios Kasijono redakcijos,

sudarytos 1462 m. Pirmoje XVII amžiaus pusėje Abiejų Tautų Respublikoje atsirado iš esmės naujas Eiliuotojo prologo tipas – rimuotoji redakcija. Joje ukrainiečių raštininkai pakeitė jambinės Kristupo Mitiliečio eilės taip, kad jie įgavo rimą. Poezijos kūrinį Eiliuotame prologe padvigubėjo, nes anoniminis autorius ar autoriai eilėmis papuošė ne tik šventojo gyvenimo pradžią, bet ir jo pabaigą. Rimuotoje Eiliuotojo prologo redakcijoje buvo naudojami vertimai iš lenkų ir graikų kalbų, taip pat 1623 m. Kijeve išspausdinti Jono Aukšaburnio pamokymai, 1628 m. Limonarijus ir 1619 m. Antologionas. Ši redakcija buvo skirta ATR skaitytojams, kurie galėjo įvertinti jos poetinį grožį ir kultūrinę įvairovę.

Raktažodžiai: *rankraštinė knyga, Eiliuotaisis prologas, vertimai iš lenkų ir graikų kalbų, ukrainiečių raštininkai, 17 a. poezija bažnytine slavų kalba.*

Karolis LAURINAVIČIUS

Vytauto Didžiojo universitetas

Lietuvos ir Ukrainos delegacijos Paryžiaus taikos konferencijoje 1919

Šiame pranešime yra analizuojama Lietuvos ir Ukrainos delegacijų bendra veikla Paryžiaus taikos konferencijoje 1919 metais. Pagrindinės bendros veiklos sritis buvo memorandumų ir bendrų susirinkimų rengimas. Tačiau derėtų atkreipti dėmesį, jog Lietuvos ir Ukrainos delegacijų bendra veikla Paryžiaus taikos konferencijoje nebuvo plačiai analizuota. Šiame pranešime išskirsime trys pagrindinės veiklos sritis: bendru memorandumu ir posėdžiu rengimas, bendru siekiu realizavimas ir derybas dėl bendros sienos nustatymo.

Raktažodžiai: *Lietuva, Ukraina, 1919 m., Paryžiaus taikos konferencija, bendra lietuvių ir ukrainiečių veikla.*

Вікторія МАЦУКА

Маріупольський державний університет

Реклама туристичних можливостей (литовський досвід)

Туристична реклама має характеристики, що визначаються специфікою сектору та його продукту (послуги), а саме: туристична реклама несе значну відповідальність за правдивість і точність інформації, яку вона рекламує; послуги відрізняються від традиційних товарів тим, що їх якість, смак і корисність не є фіксованими, тому необхідно приділяти пріоритет розвитку таких рекламних функцій, як інформація та пропаганда; конкретні обставини туристичного обслуговування вимагають використання образотворчих засобів (кіно- та фотоматеріалів, картин, ілюстративних матеріалів тощо), які більш повно відображають об'єкт туристичного інтересу; реклама є постійним супутником індустрії подорожей і не тільки обслуговує людей до, під час і після подорожі, що й покладає на неї особливу відповідальність. Рекламні можливості є одним з напрямів рекламної діяльності. Завдяки рекламним можливостям зацікавлені особи можуть дізнатися про можливості у сфері надання туристичних послуг. Заінтересованими особами можуть бути юридичні та фізичні особи. Як приклад, агентство розвитку туризму Go Vilnius запустило нову промо- акцію для залучення туристів. Відео

події складається з двох частин. За словами його творців, перша імітує стереотипи «колишніх країн». Друга демонструє Вільнюс для туристів, «повний культури, зелені та гастрономічних вражень». Прем'єра фільму відбулася у цьому році в Німеччині та Великобританії. Переважна більшість туристичної реклами зображує міста та країни як красиві та комфортні місця. Відео – це лише частина рекламної кампанії. Go Vilnius також випускає короткі ролики для соціальних мереж, зовнішньої реклами та банерів. Реклама можливостей зазвичай не тільки інформує, але й стимулює інтерес і залучає туристів до екскурсійних поїздок, забезпечуючи надійність і безпеку маршруту, забезпечуючи їм повноцінний відпочинок.

Ключові слова: промо-акції, рекламна компанія, рекламні можливості, туризм, пропаганда, відповідальність.

Aldona VASILIAUSKIENĖ

Lietuvių, ukrainiečių istorikų asociacija

Šventojo Juozapato vardo įamžinimas Lietuvoje

2023 metus Lietuvos Respublikos Seimas paskelbė šventojo Juozapato (1580-1623) metais. Vienintelis ukrainietis - Rytų (graikų) apeigų katalikų (unitų) šventasis, kurio palaikai ilsisi Romoje Šventojo Petro bazilikoje, Šv. Bazilijaus Didžiojo altoriuje. Šventasis Juozapas (Ivanas Kuncevičius) - ekumenizmo šauklys, pasiaukojančiai vykdamas Brastos Bažnytinės unijos nutarimus, siekdamas visų krikščionių bažnyčių susivienijimo. Paskirtas vyskupu, pasirinko ganytojišką šūkį "Tegul visi bus viena" (Jn 17.21). Jo veikla svarbi Lietuvai daugeliu aspektų. Svarbiausia - kartu su Veljaminu Rutskiu 1617 m. įkūrė Šventojo Bazilijaus Didžiojo ordiną (tai vienintelis ordinas, įkurtas Lietuvoje). Vienuoliai bazilijonai statė bažnyčias, steigė vienuolynus, mokyklas. Be pastoracinės veiklos išgarsėjo leidybos darbai, bibliotekomis. 2000 m. pabaigoje Lietuvoje įkurta Lietuvių, ukrainiečių istorikų asociacija pasirinko Lietuvoje mažai žinomo Šv. Bazilijaus Didžiojo ordino, vienuolių bazilijonų ir šventojo Juozapato veiklos tyrinėjimus bei žinių apie juos sklaidą. Išskirti du laikotarpiai: 2001 - 2022 m. parengę Juozapato vardo 400 metų minėjimą į valstybinį lygmenį ir 2022 - 2023 metai, kai buvo minimi 400 metų nuo kankiniškos šventojo mirties. Šventasis Juozapas ir Šv. Bazilijaus Didžiojo ordinas įamžintas Bazilionuose (Šiaulių r.) prie mokyklos pastatytu pirmuoju pasaulyje paminklu ordinui (2009 m.), organizuotomis tarptautinėmis mokslinėmis konferencijomis Lietuvoje (10) ir Ukrainoje (5), Bazilionų mokykloje atidaryta specialia klase, kurioje sukaupia ukrainistikai reikšminga medžiaga (2013), Skapiškyje (Kupiškio r.) privačioje sodyboje atidaryta paroda "Pažintini du Ukrainos kultūra" (2012). Be to, skaitytos paskaitos visuomenei, mokyklose, Lietuvos periodikoje išspausdinta straipsnių, skirtų vienuoliams bazilijonams, išleista mokslo darbų. Minint šventojo jubiliejinius metus organizuotos parodos, koncertai, šventojo Juozapato vardu pavadintas skveras, pašventinta atminimo lenta, sukurtas pašto ženklas ir vokas, Bazilijonų spaustuvei atminti atidengta lenta, nutapyta ikona, sukurtas logotipas, sukurtas dokumentinis filmas, į lietuvių kalbą išversta ir išleista ukrainiečio mokslininko vienuolio bazilijono monografija, skirta šventajam Juozapatui. Įgyvendintos ir kitos šventojo Juozapato vardo įamžinimo Lietuvoje formos.

Raktažodžiai: Šventasis Juozapas, vienuoliai bazilijonai, Šv. Bazilijaus Didžiojo ordinas.

**Віленські польськомовні альманахи середини XIX століття:
україніки у контексті багатокультурності**

У контексті розвитку української культури у Вільні середини XIX століття не можна обійти увагою видавничу діяльність польського книговидавця єврейського походження Теофіла Глюкберга (1796-1876), який заклав видавництва у Вільні та Києві. Саме у друкарні Глюкберга у Вільні з'явилися важливі для розвитку польського романтизму твори Казімежа Бродзінського, Адама Міцкевича, Міхала Грабовського, Ігнація Головінського, Генрика Жевуського, Антонія Марцінковського та ін. Тут також з'явилися друком найважливіші польськомовні альманахи – улюблений вид періодичного видання романтиків, на сторінках яких знаходимо багатий пласт україніки. Ще з 1838 року виходить альманах «*Rusalka*», який редагує відомий на той час польський поет, зарахований до «української школи», Александр Гроза. П'ять річників (з 1838 по 1842 рік) містять солідний український етнографічний, народнопісенний матеріал, а також авторські твори на українську тематику, побудовані переважно на автентичних українських народних переказах, думках, піснях: «*Wyprawa do Chocimia*» Юзефа Крашевського, «*Kupajło*» Сильвестра Грози, «*Bunt Żeleźniaka i Gonty 1768 roku*» Яна Ліппомана, «*Soroka*» самого редактора альманаху, «*Kilka szczegółów do mitologii słowiańskiej, wyczerpniętych z podań gminu*» Еразма Ізопольського. Український матеріал з'являвся також на сторінках іншого віленського альманаху – «*Rubon*», який виходив у 1842-1849 рр. та редактором якого був Казімеж Буйніцький. Тут активним співробітником був Міхал Грабовський – відомий теоретик і критик романтизму, який на сторінках «*Рубону*» опублікував свою велику студію «*O gminnych ukraińskich podaniach*», а також «*List M. Grabowskiego o pismach Gogola do P. Kulisza*», де високо оцінив петербурзькі оповідання Миколи Гоголя та критикував його «Тараса Бульбу» за брак історичного реалізму. Водночас віддав належне поемі «Україна» Пантелеймона Куліша – свого щирого українського приятеля. Найцікавіший польський альманах доби – «*Ateneum*» – виходив у Вільні під редакцією Юзефа Крашевського з 1841 по 1851 рік [4]. Він також містить вартісні матеріали до історії української культури та літератури, зокрема «*Dumy wołyńskie, zebrane i przełożone przez Adama Słowikowskiego*» – переклади українських пісень, здійснені Адамом Словіковським; «*Śpiewy historyczne Ukrainy*» – збірка українських історичних пісень і дум, зібраних Еразмом Ізопольським та поданих в оригіналі і польському перекладі з додатком розлогих коментарів і приміток; «*Badania podań ludu ukraińskiego*» того ж Ізопольського – багата добірка легенд, переказів, народних уявлень про небесні тіла та природні явища, географічні та ландшафтні особливості українських теренів, казок і повір'їв. Тут описаний український обрядовий календар, а у зв'язку зі святами згадані основні звичаї, магичні ритуали, особливості вродження. Згадані українські народні ігри, вечориці, досвітки. Ізопольський також подав відомості про український народний театр, здійснив власний переклад однієї з вертепних вистав. В «*Атенеумі*» за роки його існування було опубліковано чимало поетичних і прозових творів на українську тематику поетів і письменників, зарахованих до

«української школи» польського романтизму, зокрема поема «Pan Starosta Kaniowski» Александра Грози, поема «Kozak Sawa» Міхала Єзерського, оповідання «Noc Tarasowa» Зенона Фіша, «Historia Sawki», «Zarogóże» Юзефа Крашевського. Сторінки альманаху стали ареною успішної взаємодії культур і літератур, зокрема польські письменники презентували найновіші надбання тогочасної молоді української літератури у польських перекладах (наприклад, «Opowiadania Małogoszanina p. Pantaleona Kuleszy» у перекладі Ромуальда Подбереського). Віленські польськомовні альманахи середини XIX століття є чудовим прикладом співіснування різних культур (литовської також, проте цим аспектом варто зайнятися в окремому дослідженні) та взаємного зацікавлення своїми культурами і літературами тогочасними польськими, українськими, литовськими митцями. Народний український матеріал (пісенний, побутовий, звичайний), який збирали, опрацювали, описали і перекладали польські фольклористи, етнографи, збирачі старожитностей (Е. Ізопольський, А. Словіковський, М. Грабовський та ін.), без сумніву, є скарбницею знань про життя українського народу, його ментальність, характер.

Ключові слова: Віленські польськомовні альманахи, україніка, багатокультурність, видавнича діяльність.

Vida GRININKIENĖ

Nepriklausoma tyrėja

Незалежний дослідник

Simono Daukanto brolio Aleksandro pėdsakai Ukrainoje 1835-1841 metais

Istoriko Simono Daukanto brolis Aleksandras 1835 metais medicinos kandidato laipsniu baigęs Vilniaus medicinos-chirurgijos akademiją pradėjo dirbti Minsko karo ligoninėje. Apie 1839 metus jis buvo perkeltas į Chersoną ir Odesą, kur susipažino ir susidraugavo su Simono Konarskio organizacijos dalyviu, taip pat mediku Motiejumi Lovickiu, kuris 1840 metų pabaigoje Odesoje buvo suimtas. Radus jį susirašinėjina ir slapta atlikus kratą A. Daukanto nuomojamo viešbučio kambaryje Odesoje, jis buvo apklaustas ir po pirmojo bandymo nusižudyti įkalintas Chersono karo ligoninėje. Po ilgos ligos, pakartotinio pasikėsimo į savo gyvybę toje pat ligoninėje A. Daukantas 1841 m. rugsėjo 23 (spalio 5) d. mirė ir buvo įmestas į ligoninės rūšį. Šis tardymas pasiekė ir patį carą, todėl turėjo reikšmės ir tolesnei Simono Daukanto karjerai. Pranešime bus pirmą kartą pristatomi dokumentai ne tik iš Lietuvos, bet ir iš Odesos ir Chersono archyvų.

Raktažodžiai: Aleksanfras Daukantas, Chersonas, Motiejus Lovickis, mirtis.

Олексій ТРАЧУК

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Дискусія лінгвістів та істориків про гідроніми балтів і слов'ян Верхнього Подніпров'я

Праця В. Топорова та О. Трубачова «Лінгвістичний аналіз гідронімів Верхнього Подніпров'я» (1962) стала суперечливим етапом у вивченні топоніміки Білорусі. У 1968 р. білоруський географ і ономаст В. Жучкевич

виявив у цій роботі неточності, викликані найчастіше помилками в вихідному матеріалі. На погляд мовознавиці Р. Козлової (2000) вказана робота призвела до істотного перебільшення питомої ваги балтійських, фінно-угорських елементів у гідронімії східних слов'ян. Філологиня О. Карпенко (2003) відзначає, що в характеристиці Центрального Полісся, превалює слов'янська мовна архайка, тоді як іншомовні елементи, зокрема литовські, латвійські та естонські, становлять поодинокі вкраплення. Незважаючи на численні вторгнення в центральнополіський регіон іншомовних народів, останні не залишили помітних мовних слідів у гідронімії, що є очевидним свідченням їхнього нетривалого перебування на цій території. Лівобережжя Прип'яті та прилеглі до нього ділянки правого берега Дніпра «не містять балтської гідронімії», підкреслює історик І. Марзалюк (2016). Отже, відповідна територія практично повністю збігається з ареалом поширення слов'янських пам'яток милоградської культури. У середині II тис. до н. е. праслов'янські племена, відзначають археологи С. Березанська та В. Отрощенко (1997), мали більш замкнене ядро та відкриті різним впливам периферію. Так, ядро праслов'ян можна пов'язати з племенами прип'ятського басейну, а як периферію можна розглядати споріднену тшинецькій комарівську культуру, сосницьку групу пам'яток, відкриті балтським впливам. За результатами досліджень автором (О. Трачук, 2022-2024) було встановлено, що праслов'яни племен сосницької, лебедівської культур і їх нащадки неври милоградської та венеди зарубинецької культур кілька тисячоліть проживали поза межами литовських, латвійських та естонських впливів на одній і тій же території басейнів Прип'яті, Середнього та Верхнього Дніпра.

Ключові слова: племена праслов'ян, археологія, лінгвістика, литовська та латвійська гідронімія, картографія.

Ігор СМІРНОВ

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Інна ЧУЄВА

Запорізький національний університет

**Пошанований колегами, зневажаений владою
(професор Ойгерд Ейно́р)**

Ойгерд Леонардович Ейно́р (Ейно́ріс) прийшов у цей світ 26 травня 1908 р. у Полтаві. Уповодж 1925-1930 рр. навчався в Ленінградському державному університеті ім. Кірова (на географічному факультеті та ґрунтово-геологічному відділенні фізико-математичного факультету), в якому отримав й перший розряд із шахів та був неодноразовим чемпіоном цього закладу вищої освіти. У 1936 р. за сукупністю наукових робіт вчений отримав ступінь кандидата геолого-мінералогічних наук. 1950 р. на запрошення ректора Київського університету, доктор геолого-мінералогічних наук О. Ейно́р перевівся до Києва, де його було обрано професором і він очолив кафедру палеонтології і геології СРСР. Коло наукових інтересів О. Ейно́ра було надзвичайно широким: він студіював питання палеонтології, стратиграфії, палеогеографії та палеобіогеографії,

тектоніки. До проблем тектоніки Ейно́р повернувся у 1965-70 роках, коли керував геолого-зйомочними роботами університетських експедицій у Приазов'ї. У Київському університеті О. Ейно́р понад 30 років читав курси біостратиграфії, історії науки, геології СРСР. Він був видатним представником української вищої школи, виховав сотні геологів, 18 його аспірантів стали кандидатами наук, 3 – докторами, 2 – академіками. О. Ейно́р – неодмінний член оргкомітетів і керівник екскурсій багатьох сесій Міжнародного конгресу із стратиграфії і геології карбону (VII, VIII, IX, X, XI, XII), автор і відповідальний редактор унікального видання “The Carboniferous of the world” (III том), що вийшло друком в 1996 в Голландії. Виконував посаду секретаря Всесоюзного палеонтологічного товариства, тривалий час керував Українським палеонтологічним товариством. Був керівником і головним редактором десятків великих палеонтологічних і стратиграфічних зведень, зокрема частини ґрунтового міжнародного огляду “Lexique Stratigraphic Periode Carbonifere USSR”, який був написаний для Міжнародного союзу геологічних наук ЮНЕСКО. Автор 220 наукових праць, в яких відображено результати досліджень з геологічного картографування і регіональної геології, палеонтології, стратиграфії, палеогеографії, тектоніки, корисних копалин. Останньою працею, що вийшла за життя Ейно́ріса, є монографія, присвячена життю і діяльності видатного вченого, академіка М.І. Андрусова. Світовим визнанням наукових здобутків вченого стало вшанування його в таких палеонтологічних назвах: Під *Olgerdia Grigorieva* (1977) – клас замкових брахіопод, верхня перм Сибіру та Арктики; *Zamiopteris einori Schvedov* (1941) – відділ голонасінних, нижня перм Пай-Хоя; *Productus (Productus) einori Gusseva* (1957) – клас замкових брахіопод, нижній карбон Уралу; *Orulganina einori Tschernjak* (1963) – клас замкових брахіопод, середній карбон Таймиру; *Calliprotonia einori Sarycheva* (1968) – клас замкових брахіопод, верхній палеозой Східного Казахстану; *Dielasma einori Zavodowsky* (1970) – клас замкових брахіопод, верхня перм Північно- Східної Росії; *Martinia einori Zavodowsky* (1970) – клас замкових брахіопод, нижня перм Північно- Східної Росії; *Lomalaganum einori Yeltyscheva et Polyarnaja* (1979) – клас криноїдів, середній-верхній карбон Башкирії; Під *Einoriella Ivanova* (1984) – відділ зелених водоростей, середній карбон Середньої Азії. Попри відповідні старання литовської (Посольства Литви в Україні) та української (Інституту досліджень діаспори) сторін й до сьогодні належно не увічнено пам'ять про вченого і педагога: ні в Київському університеті, ні на його малій батьківщині – у Полтаві.

Ключові слова: *Ольґерд Ейно́р, життєвий шлях, науковий доробок.*

Іван ПЕРЕПЕЛКІН

Ягеллонський університет (Краків, Польща)

Магдебурзьке право на території України від часів Великого князівства Литовського

Магдебурзьке право є однією з найвідоміших систем середньовічного міського права, яка регулювала різноманітні політичні, соціально-економічні та правові відносини того часу. Територіально воно поширювалось у Центральній-Східній Європі, відтак і на українських землях у Галицько-Волинській державі, а після припинення її існування – на українських землях, що увійшли до складу Польського королівства, Великого князівства Литовського, Речі Посполитої та Російської імперії. Визначальною особливістю застосування магдебурзького права в Україні стало його широке використання органами самоврядування міст Гетьманщини та міста Києва, а також у кодифікації українського права у XVIII – на початку XIX ст. Магдебурзьке право, незважаючи на його широке застосування в Україні, є однією з найменш досліджених тем у вітчизняній історико-правовій науці. Мета дослідження полягає у поглибленні історико-правових знань про поширення магдебурзького права на українських землях, систему міського самоврядування за магдебурзьким правом. Мета визначила необхідність виконання наступних завдань: розглянути історію розвитку та зміст магдебурзького права; дослідити особливості поширення магдебурзького права в Європі та в Україні; з'ясувати регулювання міського самоврядування за магдебурзьким правом в Україні; здійснити історичну оцінку поширення магдебурзького права, його ролі та значення в Україні.

***Ключові слова:** Магдебурзьке право, Велике князівство Литовське, Україна, самоврядування, магістрат.*

Ольга КОВАЛЕВСЬКА

Інститут історії України, Національна академія наук України

Екслібриси Вільніса Ресніса в державних та приватних колекціях України

Доповідь присвячена творчому доробку латиського графіка Вільніса Ресніса (1939-2002), який спеціалізувався на виготовленні книжкових знаків - екслібрисів. Його твори активно збирали на теренах усіх колишніх республік Радянського союзу, у тому числі й в Україні. Нині його твори зберігаються у кількох приватних колекціонерів, а також у державних музеях. Зокрема, в Музеї історії міста Києва нещодавно було виявлено найбільшу в Україні колекцію екслібрисів Ресніса. Серед сюжетів, зображених в екслібрисах художника, є чимало таких, що відображають історію Латвії, побут латишів, їх історію та культуру, а також сучасний митцю рух колекціонерів екслібрису, який найбільш активно розвивався

у 1960-1970-х роках саме на теренах колишніх прибалтійських республік, а нині незалежних країн Балтії - Литви, Латвії та Естонії. Серед поціновувачів мистецтва екслібриса, і перш за все, творчості Ресніса було чимало фахівців зі світовим ім'ям. Художник також виготовив кілька іменних екслібрисів для відомих киян, а також для бібліофілів з Вінниці, Одеси, Тернополя. Попри те, що Вільніс Ресніс не литовець, а латиш, його творчість стала тим містком, який ще з минулого століття єднав народ України з народами Балтії, а також сприяв єднанню литовців, латишів та естонців між собою.

Ключові слова: *Вільніс Ресніс, екслібриси, приватні колекції, державні музеї.*

Ірина ТОМАШЕВСЬКА

Волинський національний університет імені Лесі Українки

Освітні центри в Україні за часів Великого князівства Литовського

Становлення української освіти в XIV - XVI ст. має органічний зв'язок із визначальними історичними передумовами на території України-Русі, яка в той час становила частину Великого князівства Литовського. Реформаційні процеси в часи Великого князівства Литовського були не просто потужними, а й і мали чималу кількість характерних особливостей. Вагомий вплив на розвиток української культури загалом та освіти зокрема здійснили ідеї Гуманізму та Реформації, які набули широкого розповсюдження в культурі Західної Європи. Освіта і школи в Україні до кінця XVI ст. не втрачали форм, духу і традицій часів Київської Русі, яка успадковувала особливості візантійської культури. Осередками освіти були єпархії, монастирі, при яких функціонували школи. Підручниками слугували церковні книги, вчителями – духовенство. Освіченість була розповсюдженим явищем в Україні – навчалися усі діти. Внаслідок Люблінської унії традиційна освіта в Україні-Русі почала зазнавати занепаду, зростала роль латинських шкіл, католицьких освітніх закладів. У статті зазначено, що зв'язок релігії з освітньою галуззю був дуже великий, відтак, релігія була світоглядним підґрунтям для розвитку освіти. У 1569-1570 рр. у Вільно було започатковано єзуїтську колегію, хороша репутація котрої досягла навіть Волині. За литовської доби Київ відновлює своє важливе становище культурно-освітнього центру. При великих монастирях активізується виготовлення рукописних книг. Зокрема, у 1397 р. було завершено переписування київського Псалтиря.

Ключові слова: *Велике князівство Литовське, Люблінської унія, освіта, вища освіта, книгодрукування.*

Сергій ТИЦЬКИЙ

Український державний університет імені Михайла Драгоманова

**Вплив боротьби за великокнязівську владу у Великому князівстві
Литовському
на Першу Українську колонізацію Дикого поля
(кінець XIV – перша половина XV століття)**

Актуальність. Сучасна велика російсько-українська війна з зростаюча воєнно-політична загроза країна Балтії з боку Росії надзвичайно актуалізує історичних досвід спільної боротьби литовського, українського і білоруського народів великоросійській експансії. Мета . Окреслити основні впливи політичної боротьби у Великому князівстві Литовському 1370-х - 1440 років на соціально-економічні і політичні процеси, які відбувалися на території Дикого поля в умовах Першої української колонізації. Хронологічні межі . Нижня дата дослідження – 1362 рік. Верхня межа дослідження – 1440 рік. Історіографія. Існує достатньо давня традиція вивчення перебування українських земель в складі Великого князівства Литовського. Протягом XIX століття в ній окреслилися дві течії: російська та українська. Наприкінці XIX століття формується литовська історіографічна традиція вивчення історії середньовічної Литви в контексті взаємодії литовського державотворчого елементу з білоруським, українським і російським, а на початку XX століття – білоруська, започаткована переважно М. Довнар-Запольским. Саме представники цих чотирьох напрямків внесли протягом XX – початку XXI століть основних внесок у дослідження середньовічної Литовської держави як політичного об'єднання литовської, білоруської та української народностей. Однак досліджень запропонованої проблеми до сьогодні немає. Вивчення документів і публікацій дозволили прийти до наступних висновків. До сьогодні колонізаційні процеси, які відбувалися протягом другої половини XIV – першої половини XV століття на землях Дикого поля, практично не вивчаються в їх комплексі. Поза увагою істориків Східної Європи залишається вплив боротьби за великокнязівську владу у Великому князівстві Литовському на соціально-економічні і політичні процеси на території Дикого поля, так і вплив колонізаційного руху на цю боротьбу. У контексті цих взаємовпливів можна виділити кілька етапів: 1-й - кінець 1370-х - початок 1390-х рр., 2-й - друга половина 1390-х - початок 1400-х, 3-й – 1410-ті - 1420-ті рр., 4-й – 1930 – 1440 рр. Вирішення відповідної проблеми є перспективним і суттєво важливим у подальших дослідженнях литовських та українських істориків.

Ключові слова: українська колонізація, Дике поле, громадянські війни, Литва, Україна.

Оксана ДАСКАЛЮК

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

**Символи як мовні засоби впливу
(на матеріалі перекладів творів литовських поетів)**

У доповіді ми розглянемо, які саме символи використали литовські поети, пишучи вірші про війну в Україні, як саме ці символи інтерпретують в наших культурах, чи є вони спільними, запозиченими з нашої історії, чи привнесені з СРСР або з реалій сучасної глобалізації, технократії. Також зробимо аналіз впливу цих засобів в умовах контексту їх використання, чи символ сприймають суто в межах його семантики, чи є вплив ідеї вірша, його сюжету. За можливості підберемо трактування символів чи поетичних образів в українській та литовській культурах, порівняємо спільне та відмінне, визначимо контекстуальне, також з'ясуємо, як оця тримірність знаку інтерпретується читачем, як створює багатовимірність тексту, з якими реаліями створює зв'язок. Такий аналіз текстів перекладів поезій литовських письменників дозволить зрозуміти, які символи виникають як асоціації до України та війни, яка триває на її теренах.

Ключові слова: поетичний текст, символ, інтерпретатор, поетичний образ, литовський, український, переклад.

Ірина КЛИМЕНКО

Національна музична академія України імені Петра Чайковського

**Обриси Великого князівства Литовського
в макроареалах обрядових мелодій**

Автори провели картографування обрядових мелодій українців, білорусів та литовців суміжних теренів (Дзукія, Сувалкія, Аукштайтія) і виявили багато спільних типів мелодій. Основа картографування - установлення ритмосилабічних моделей, які наносяться на географічні контурні карти. Спільний ареал зимових, жнивних та весільних пісент певних ритмічних типів утворив великий географічний континуум, кордони якого наближаються до кордонів Великого князівства Литовського.

Ключові слова: слов'яно-балтський культурний континуум, ритуальні мелодії, картографування пісенних типів.

**Reflection on St. Josaphat's Martyrdom
in the Context of the War in Ukraine**

From the very beginning of the Russian military campaign in Ukraine, i.e. in 2014, there has been a connection with the political ideologisation of religion. In the Pastoral Letter of 2022, the Synod of Bishops of the Ukrainian Greek-Catholic Church writes, that „over the past centuries, every time the boot of the russian occupier – be it tsarist, Soviet, or putinian – stepped on our land, the Ukrainian Greek-Catholic Church was persecuted and destroyed“. The letter highlights, that „the Russian Orthodox Church is leading its faithful believers into the moral darkness of violence, aggression, and war crimes“. The religious conflict began in the 16th century, when in the Grand Duchy of Lithuania, one of the largest ethno-confessional communities of Ruthenians, the ancestors of today's Belarusians and Ukrainians, broke away from the Orthodox Church of Constantinople and announced the establishment of a new church, the Greek-Catholic Church, or Unitarian Church, which would be subordinate to the Roman Pontifical See. The Council of Brest founded the church in 1596 to bring together and unify Orthodox and Roman Catholic believers. The Unitarian Church played a leading role in preserving the cultural and religious independence of the Ukrainian population in the Polish-Lithuanian Commonwealth. Such activities of the Unitarian Church caused dissatisfaction among Orthodox believers, incited by the Orthodox clergy. In 1623, a religious conflict escalated into a rebellion by the citizens of Vitebsk. Smashing through doors and windows, militant Orthodox believers stormed the Bishop's palace. The conflict culminated in the assassination of Archbishop Josaphat Kuntsevich of Polotsk on 12 November 1623. On 29 June 1867 Pope Pius IX canonised him. The martyrdom of St Josaphat Kuntsevich has become for Ukrainians a symbol of the martyrdom of their people.

Keywords: *Śv. Juozapasas, kankinystė, Ukraina, Brastos unija, karas / St. Josaphat, martyrdom, Ukraine, Brest Union, war.*

Юрій КОВАЛІВ

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

“Полювання за Зубром” (поезія Миколи Гусовського)

Доповідь висвітлює творчу спадщину новолатинських поетів, які належали українській, литовській, польській, білоруській (литвинській) літературам, зокрема доробок священника, секретаря великокнязівської канцелярії та єпископа Полоцького, публічного нотаря апостольської канцелярії для Великого князівства Литовського, представника Відродження Миколи Гусовського (близько 1470 — після 1533) — магістра риторики, згодом доктора філософії Болонського університету, передусім його епічну поему «Пісня про зубра», або «Пісня про вигляд, лють зубра та полювання на нього» («Carmen de statura feritate ac venatione bisontis») на замовлення Папи римського Лева X Медічі, простежує історію її написання в контексті тогочасного письменства, появу латиномовної пам'ятки в Петербурзі (1853) й Кракові (1894; з передмовою й коментарями Я.

Пельчара) та пізніші рецепції й переклади (В. Маслюк, А. Содомора та ін.). Предметом аналізу обрано переспів цього твору, що здійснив А. Кичинський, мотиви, що спонукали поета до такої праці, історія написання цього переспіву, метричні (п'ятистоповий дактиль), композиційні й смислові особливості довільної авторської версії зразка при збереженні ренесансного колориту, героїчного чину й державницьких переконань доби князя Вітовта (1392–1430), принципів природної (лісової) людини.

Ключові слова: *новолатинські поети, Ренесанс, літературне «пограниччя», епічна поема, переспів, природна людина, героїчний чин.*

Ігор ВИННИЧЕНКО

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Йонас Жямайтіс та Роман Шухевич – очільники боротьби своїх народів з совєтською окупацією: подібність долі

Йонас Жямайтіс-Вітаутас (1909-1954) та Роман Шухевич (1907-1950) – очільники боротьби своїх народів з совєтською окупацією. Обоє народились у містах, у сім'ях середнього достатку. Навчались в гімназіях. Обоє ще в «мирному» житті мали стосунок до одного роду війська (артилерії). І один, і другий набували бойового досвіду за участі Вермахту. 1948 року Й. Жямайтіса було призначено Головнокомандувачем усіх партизанських сил Литви, 1949-го його обрано Головою президії Ради союзу борців за визволення Литви (найвищий керівний орган країни), яка ухвалила політичну декларацію про ведення збройної боротьби за відновлення самостійної демократичної Литовської республіки. Того ж року став генералом. Р.Шухевич від 1943 р. – Головний командир Української повстанської армії, з 1944 р. – Голова Української Головної Визвольної Ради. Генерал-хорунжий (від 1946). Й. Жямайтіса було розстріляно у Москві, Р. Шухевич загинув в бою з військами НКВС. Із набуттям незалежності Литви Й. Жямайтіса визнано національним героєм країни, його нагороджено Великим хрестом ордена Хреста Вітіса, йому присвоєно звання бригадного генерала, про нього створено документальний фільм, встановлено пам'ятники у Вільнюсі, Каунасі та Паланзі, випущено поштову марку, ім'я присвоєно Військовій академії (Вільнюс), гімназії (Расейняй), школі (Щімкайчю), встановлено барельєф (Вільнюс) та пам'ятну дошку (Кедайняй), присвоєно звання почесного громадянина Паланги. 2009 року Сейм Литовської Республіки визнав Й.Жамайтіса виконувачем обов'язків президента Литви (1949-1954). Р. Шухевича 2007 р. указом Президента України «за визначний особистий внесок у національно-визвольну боротьбу за свободу і незалежність України» пошановано званням Герой України. Музеї Р.Шухевича діють у Львові, Львівській та Івано-Франківській областях. Він – почесний громадянин Львова, Тернополя, Івано-Франківська, Тереховлі, Надвірної, Бережан, Вараша, Борислава. Про нього створено фільм, присвячено пісню («Хорунжий»), названо Всеукраїнське Братство ОУН-УПА. Меморіальні дошки Шухевичу встановлено у Львові (2) та Хмельницькому, пам'ятники – у Едмонтоні (Канада), Львові, Тернопільській, Івано-Франківській та Хмельницькій областях.

Ключові слова: *Жямайтіс, Шухевич, окупація, спротив, пошанування.*

Наталія ШЕРТВИТЕНС

Голова Громади українців міста Вільнюс

Яків Головацький очима сучасника

Громада українців Литви, створена 35 років тому, з самого початку основними напрямками своєї діяльності визначила: об'єднати українців Литви з метою збереження та розвитку української мови і традицій, вивчення спільної історії Литви та України. Значну увагу приділено визначним діячам, які залишили свій слід в історії обох країн. З отриманих шкільних знань було відомо про вільнюський період життя Тараса Шевченка, і що у Вільнюсі похований Яків Головацький – професор, український мовознавець, етнограф, фольклорист, поет, перекладач, священник. Світлої пам'яті філологиня, перекладачка Надія Непорожня, працюючи у Вільнюському університеті вивчала діяльність Якова Головацького, писала монографію про його діяльність, але праця залишилася незавершеною, а її архіви недоопрацьовані. На численних заходах були акцентовані раніше визнані мовознавчі здобутки Якова Головацького, а також досліджені нею матеріали. Знаменно, що народжені одного року (1814 р.) назвичайно талановиті Тарас Шевченко і Яків Головацький проживали у Вільнюсі в різні роки і в різних історичних умовах, але їх оцінюють по-різному. І якщо Тарас Шевченко став символом нації, то Якова Головацького, який мав стати другим Шевченком в Галичині, тепер вважають зрадником української ідеї. Яків Федорович Головацький, відомий також під літературними псевдонімами Гаврило Русин, Балагур Яцько, Яцько Чепеленко, Галичанин, Ярослав Головацький, Я.Г-кій, Я.Г., Я.Ф., Я.Ф.Г., – народився 17 (29) жовтня 1814 р. на Бродівщині – у селі Чепелі Королівства Галичини та Володимирії, Австрійська імперія (тепер – Бродівський район Львівської області) в сім'ї греко-католицького священника. На прикладі життєвого шляху Якова Головацького можна дослідити, як значна більшість галицької інтелігенції та парохів Української греко-католицької церкви (УГКЦ) перейшли на позиції історико-культурної і мовно-духовної єдності українського та російського етносів, що неминуче привело Галичину до приєднання до Російської імперії. У доповіді представлено життєвий шлях і стисла характеристика наукового доробку Якова Головацького.

Ключові слова: *Яків Головацький, Україна, життєвий шлях, просвітництво.*

Григорій ДЕНИСИК

Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського

Белігеративні ландшафти Поділля періоду Великого князівства Литовського

Досліджено белігеративні (від лат. *beligero* – вести війну) ландшафтні комплекси, що формуються у процесі підготовки та проведення воєнних дій. У XIII ст. за часів князівства Литовського були частково відновлені та побудовані нові белігеративні (фортеці, оборонні вали, оборонні лінії та укріплені пункти)

ландшафтні комплекси, які активно використовували для захисту Поділля від численних татарських нападів. Ці бєлігеративні ландшафтні комплекси не лише мали воєнними опорними пунктами, але й мали соціально-економічне значення, що сприяло розвитку господарства у межах Поділля, особливо його південних регіонів. Бєлігеративні ландшафтні комплекси часів Великого князівства Литовського частково збереглися й до наших днів і зараз являють собою оригінальні бєлігеративні ландшафтні комплекси, які з успіхом використовуються у туристично-рекреаційній, краєзнавчій, дослідницькій роботі як науковців, так і місцевих краєзнавців. Окремі з цих комплексів зараз функціонують як музеї під відкритим небом.

Ключові слова: *Поділля, Велике князівство Литовське, бєлігеративні ландшафти, фортеця, раціональне природокористування*

Анжела ШУКАНОВА

Полтавський національний педагогічний університет
імені Володимира Короленка

Закономірності геопросторового розміщення садіб сільського зеленого туризму на Полтавщині

На прикладі реєстру мережі «Українська гостинна садиба» громадської організації «Спілка сільського зеленого туризму України» з'ясовано закономірності геопросторового розташування садіб сільського зеленого туризму на території Полтавської області. 1. Два коридори субмеридіонального простягання, де розміщення садіб концентрується вздовж найбільших річок Полтавщини – Псла, Ворскли, Сули, які є притоками Дніпра. Наприклад, в долині р. Ворскли, від міні-готелю «Фортеця» і садиби «Щаслива оселя» на півночі до гостинної садиби «Золота сота» поблизу м. Полтави розташовано 8 із 16 або 50% включених до аналізу об'єктів. При цьому домінантами виступають селища міського типу – Котельва, Опішня, Диканька, які ми розглядаємо як центри розвитку сільського зеленого туризму. В Опішнянському центрі привертає до себе увагу ЕтноСадиба-музей «Лялина Світлиця», в якій туристам пропонують автентичні борщі з печі. 2. Один коридор субширотного простягання із північного-заходу на південний схід, де розташування садіб тяжіє до автомобільної дороги Е40 (Київ – Харків – Довжанський) та залізниці за напрямком Київ – Харків, яка проходить через місто Миргород (садиби «Бузина», «Козацький привал», «Кишинська Садиба», «Покровська» та ін.). На сучасному етапі залишається не реалізований в сільському зеленому туризмі потенціал міста Решетилівки, званої як осередок народного ткацтва, килимарства та вишивання. Полтавщина має переваги центрального географічного положення в Україні по відношенню до міст-мільйонників, оскільки розташована в центрі трикутника найбільших за людністю міст – Київ-Харків-Дніпро та високо урбанізованих сусідніх областей. В сучасних реаліях

воєнного стану в Україні частина садиб сільського зеленого туризму закрилася, частина стала прихистком для біженців. В умовах обмеження на виїзд з України чоловіків, що підпадають під мобілізацію, сільський зелений туризм став однією із небагатьох можливостей для родинного відпочинку українських сімей.

Ключові слова: сільський зелений туризм, геопросторова організація, садиба, Полтавщина.

Linās TAVARAS / Лінас ТАВАРАС

Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas

Psychedelics in Lithuanian and Ukrainian Ethnomedicine. A Response to Mental Health Crisis?

The research delves into the history and cultural significance of shared psychedelic plant rituals and practices within Lithuania, Ukraine, and the broader Eastern European region. It sheds light on entheogen ethnomedicine potential to address contemporary mental health crisis. Historically, the use of psychedelic plants in Eastern Europe can be traced back to pre-Christian times when pagan tribes utilised these natural substances in rituals to achieve spiritual insights, healing, and communal bonding. The relevance of this topic is particularly poignant today, as the world witnesses a "psychedelic renaissance" that is revolutionising mental health paradigms. This shift is especially critical for Ukraine, a nation currently grappling with a severe mental health crisis due to ongoing war and trauma. By revisiting the traditional psychedelic rituals of Lithuania and Ukraine, this research urges scholars, mental health professionals, and policymakers to consider how traditional psychedelic practices can inform and enhance modern therapeutic approaches. It also discusses practical examples of current initiatives such as Ukrainian Psychedelic Research Association (UPRA) which already provides psychotherapy assisted psychedelic therapies for Ukrainian veterans.

Keywords: psychedelics, ethnomedicine, mental health, crisis.

Олесь НАУМОВСЬКА

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Образ героя-змієборця в українській чарівній казці та сучасних воєнних наративах: типологічні паралелі

Героїчні наративи – надзвичайно поширене явище різних епох і культур. Значною мірою різночасові уявлення народу-творця про героїзм транслює фольклорна чарівна казка. Загарбницька війна росії в Україні, яка триває вже понад 10 років, оприявлює щоденні прояви героїзму, надзвичайного рівня мужності, незламності духу, людяності, доброти та любові до рідної землі. Це призвело до виявлення такої кількості справжніх героїв, що гасло «Героям

слава!» набуло нового звучання. Ці риси сучасних героїв війни безпосередньо корелюють з образами ідеального героя української чарівної казки. Дослідження проявів героїзму у зразках чарівних казок дозволяє виокремити три підтипи: а) герой перемагає завдяки силі (у контактному бою); б) герой перемагає завдяки поєднанню сили і кмітливості (у контактному бою); в) герой перемагає завдяки кмітливості (без контактного бою). Аналіз сучасних усних наративів українських військових, отриманих шляхом інтерв'ювання, засвідчує наявність типологічних паралелей із чарівною казкою щодо оприявлення в них героїзму на тих же рівнях. У сучасних воєнних наративах образ Змія як антагоніста відроджується і переосмислюється як алегоричний образ росії та Путіна. Відтак, особлива увага приділяється групі змієборців – буквальных і символічних. Доповідь покликана простежити сталість і модифікацію мотивно-образних та сюжетних акцентів у текстах сучасної «живої історії» як рефлексії народу на історичні реалії. Їх осмислення сприятиме конкретизації цілісного уявлення про українську аксіологію у контексті доленосних для України подій. Дослідження базується на фольклорних збірниках 19-21 століття та усних історіях, отриманих шляхом структурованого наративного інтерв'ю з українськими військовослужбовцями, записаних у 2024 році.

Ключові слова: фольклор, чарівна казка, усний наратив, образ, герой, війна.

Halyna PŠENIČKINA

Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas

„Namysto“ – lietuvių atliekamos ukrainiečių tradicinės dainos

Ukrainiečių ir lietuvių tautų istorinė ir mentalinė giminystė yra palanki tarpusavio kūrybiniam bendradarbiavimui. Ukrainoje prasidėjus plataus masto karui Lietuvoje gerokai išaugo jau esamas lietuvių inteligentijos, muzikantų, folkloristų susidomėjimas ukrainiečių tradicine muzika. Jausdami solidarumą su ukrainiečiais šioje nuožmioje kovoje už mūsų visų nepriklausomybės ir suvereniteto išsaugojimą, siekdami pajusti brolišką tautų vienybę, lietuviai yra linkę mokytis ir atlikti žymiausių Ukrainos folkloro ansamblių atliekamas dainas. Vienas ryškiausių tokio bendradarbiavimo rezultatų – Vilniuje įsikūręs folkloro ansamblis, autentiškai atliekantis ukrainiečių tradicinę muziką ir tęsiantis geriausių rekonstrukcinės pakraipos Ukrainos kolektyvų autentinio dainavimo tradicijas. Grupės gyvavimo pradžiai 2019 metais pamatus padėjo keletas Lietuvos jaunimo entuziastų, kurių gretose iniciatyvos ėmėsi pirmoji jo vadovė Vera Venckūnaitė – etnomuzikologė, etnodainininkė, pedagogė, folkloro renginių organizatorė. Tuo metu grupė įgavo pavadinimą „Namysto“, kuris yra išsaugotas net ir smarkiai pasikeitus jos sudėčiai. Svarbus ansamblio profesinio augimo postūmis sutapo su šio pranešimo autorės atėjimu į šio kolektyvo gretas, o pirmasis jo pasirodymas viešumoje – su grubios Rusijos invazijos Ukrainoje metinėmis (2023 m. vasario 24 d.). Per didįjį Ukrainos palaikymo žygį Vilniuje ir po jo vykusiame labdaros koncerte skambėjo „Namysto“ atliekamos kazokų, karinės

tematikos, rekrūtų dainos, pavasario kalendorinės vesniankos, o taip pat ir istorinė Sečės šaulių daina „Ой у лузі червона калина“, jau tapusi mūsų šių dienų kovos simboliu. Pirmoji vieša sėkmė ir aiški idėjinė ansamblio kūrybinės veiklos kryptis nulėmė kolektyvo narių norą ir toliau tęsti ir gilinti tradicinės ukrainiečių muzikos perteikimo žinias. Šiuo metu ansamblio repertuare – įvairių žanrų dainos, įrašytos tiek pačios Halynos, tiek ir kitų Ukrainos folkloristų įvairiuose Ukrainos etnografiniuose regionuose rengtose ekspedicijose. Tai apeiginės (vestuvių, žiemos ciklo apeiginės koliadkos, ščedryvkos, pavasario vesniankos, vasaros kupalos, rugiapjūtės giesmės), istorinės, kazokų, čiumakų, rekrutų, karinės, šaulių, šeimos ciklo dainos ir kt. Autentinius dainavimo būdus atkuriantis „Namysto“ išsaugo stilistinius įvairių Ukrainos regionų folkloro bruožus – tarmę, faktūrą, balso tembrą, melizmatines subtilybes. Ypač daug dėmesio skiriama sudėtingos sandaros daugiabalsių dainų melodijų perteikimo subtilybėms. Nemenku iššūkiu tampa ir ansamblių solo atliekamos vienbalsės (dažniausiai – vasaros laukų darbų) dainos. Kolektyve – įvairių profesijų lietuvių jaunimas, kuriuos vienija meilė ukrainiečių tradicinei muzikai ir jos vertės supratimas. Turėdami solidžius savo krašto tradicinės muzikos žinių pagrindus, jie yra pasirengę atsekti lietuvių ir ukrainiečių tradicinių dainų paraleles (kartais gana netikėtas) – savo žanrinės priklausomybės, melodinių sekų, faktūros, ritmo, atlikimo stiliaus ir kitų aspektų atžvilgiu.

Raktažodžiai: *ukrainiečių folkloras, tradicinis dainavimas, revitalizacija, folkloro ansamblis, tarpetninės paralelės.*